

*Aleksandra undersöker texten via kroppen
Filmsamarbetet blev en mardröm för Simon
Kents kluriga sagokarusell invigs snart i Malmö*

Omstart för scenkonsten

*Bornebusch satsar för fullt,
trots coronan*

Teaterförbundets nya namn ska inkludera scen och film

VÄRLDEN BEFINNER SIG fortfarande mitt i en pandemi som tagit liv och överbelastat vården. Alla delar av samhället har påverkats, men i kampen med att bekämpa smittspridningen har kultursektorn tagit ett särskilt stort ansvar. Det har varit väldigt tufft för våra arbetsgivare, och många av förbundets medlemmar. Majoriteten av oss är frilansare, antingen som visstidsanställda eller egenföretagare och i mars försvann vår arbetsmarknad. Sakta kommer den tillbaka, men mycket är fortfarande osäkert.

Teaterförbundet för scen och film har under hela pandemin varit mycket aktivt för att skapa och rädda jobb, både genom politiskt påverkansarbete och nya avtalslösningar. Vi har också en viktig höst framför oss, med LAS-förhandlingar, avtalsrörelse, och krisstöd. Att vi mitt i detta också ska byta namn kan verka övermäktigt, men jag ser det som en chans att förtydliga vilka vi är.

En kris som den här blottar ojämlikheten och många står fortfarande utan både stöd och försörjning. Det kan vi aldrig acceptera. Vi ser många i våra branscher som är i behov av facklig organisering, fackligt stöd och facklig kamp men som ännu inte blivit medlemmar för att de inte känner sig inkluderade i förbundets namn. Namnet är heller inte rättvisande mot många som är medlemmar. Teatern är fortfarande högst levande för förbundet, men sedan vi tog namnet Teaterförbundet för 126 år sedan har vårt verksamhetsområde sedan länge breddats med dans, opera, film, tv och evenemang. Nya tekniker har tillkommit och fler yrkesgrupper har organiserats.

Våra medlemmar har beslutat att förbundet ska byta till ett namn som på ett bättre sätt berättar vilka vi är och vad vi gör inom scen och film, och nu är det dags.

Namnet måste självklart inkludera film och tv-området. Tack vare Rättighetsbolaget har förbundet en stark organisation för upphovsrätt och vi arbetar aktivt för att fler yrkesgrupper ska nås av upphovsrättsliga ersättningar. Alla filmarbetare ska ha rimliga arbetstider, god arbetsmiljö, en bra lön och en produktionsplanering som gör det möjligt att utföra ett gott arbete samtidigt som man har ett liv. För alla som arbetar med film och tv är vårt

förbund det självklara alternativet. Vi är våra medlemmar, det är vi som kan scen och film.

Evenemangs- och eventtekniker har drabbats hårt under coronakrisen, nästan alla är frilansare och många har enskild firma. Förbundet ligger på regeringen för att även teknikeryrken ska nås av krisstöd och att de med enskild firma ska få mer jämlika förutsättningar från trygghetssystem och socialförsäkringar. Det är uppenbart att en starkare organisering gynnar frilansare inom evenemang och event, oavsett hur man anlitas. Namnet ska inte stå i vägen.

Teaterförbundet för scen och film organiserar över 130 yrken inom scen och film. Vi är upphovspersoner, utövare, tekniker och administratörer. Tillsammans kämpar vi för bättre villkor för fler genom täckande kollektivavtal, politiskt påverkansarbete och stärkt upphovsrätt för scen och film.

På Riksstämman 2018 fick förbundsstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag på nytt namn. Sedan dess har vi workshoppat tillsammans med förtroendevalda i lokalavdelningar och yrkesavdelningar. Vi har gått hela varvet runt för att till slut landa i det förslag som motionerades på Riksstämman. Förbundsstyrelsens förslag är: Fackförbundet Scen och film. I kommunikation och dagligt bruk är förslaget kort och gott: Scen och film. Jag tror det blir riktigt bra och ser fram emot det digitala förbundsstyrelsemötet där frågan ligger på bordet. Tillsammans fyller vi namnet med innehåll.

SIMON NORRTHON
ORDFÖRANDE

Sören Vilks

PÅ OMSLAGET: KENT WENDEL
FOTO: NILLE LEANDER

Scen & film – TEATERFÖRBUNDETS TIDNING

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Gertrud Dahlberg, Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt, Peter Rehnfeldt**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen, Eleonor Fahlén, Bengt Fröderberg, Mikael Horned, Minna Krook, Aleksa Lundberg, Julia Reinhard, Mika Romanus**.

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se,

webbsida: www.scenfilm.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Anders Jeppsson Tel: 08-545 160 76.

e-post: anders@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2020.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

10

14

18

30

Innehåll nr 5-2020

4 MÅNADENS BILD

Ljusdesigner: Anna Wemmert Clausen.

9 SKOLOR TVEKAR ATT BOKA FÖRESTÄLLNINGAR I HÖST

Bokningar uteblir för fria scenkonstnärer.

10 INTERVJU: JOSEPHINE BORNEBUSCH

"Vi kan inte låta pandemin döda vår kreativitet".

14 CORONASÄKRAD TEATER I VÅRA GRANNLÄNDER

Så löser andra nordiska länder höstsäsongen.

18 NY SAGOVÄRLD I MALMÖ

Kents kluriga sagokarusell ska locka barn till läsning.

26 OMSTART FÖR SCENKONSTEN

Några scener öppnar för publik. Hur går det till?

29 KRÖNIKA: ANGELIKA PRICK

Den väldigt vita duken kan bli lite lite mer mörk.

30 TEORI & PRAKTIK:

Aleksandra undersöker glappet mellan text och rörelse.

34 AVTAL GENOM ENSKILD FIRMA LEDDE TILL EN MARDRÖM

Simon fick rättshjälp av Teaterförbundet. Nu är domen klar.

*Nästa nummer kommer den 4 november
Presstopp den 16 oktober*

10 Josephine Bornebusch. Foto: Magdalena Boman.

14 Ur norska Riksteatrets föreställning *Peer Gynt*.
På bild: Thea Labrechts Vaulen. Foto: Erik Berg.

18 Attributmakaren Kent Wendel.
Foto: Magdalena Boman.

30 Ur föreställningen *Dödsdansen* på Teater Västernorrland.
På bild: Gisela Nilsson. Foto: Lia Jacobi.

Barnteater ger hopp

Lina Iksé

Regionteater Västs föreställning *Det blir kaos i världen* med skådespelaren Elmira Arikan. Scenografi och kostym Karin Dahlström.

Lars Kroon

Namn: Anna Wemmert Clausen.

Ålder: 52 år.

Yrke: Ljusdesigner.

Det bästa med ditt yrke: Att jag får jobba med så många briljanta scenkonstnärer. Och när det vi skapar sedan når in i en annan människa.

Aktuell med: Barnteaterföreställningen *Han hon hen hin*, Regionteater Väst,

musikalen *Camera* på Spira i Jönköping, teaterföreställningen *Nation* en på Backa teater i oktober och efter årskiftet operan *Mytomania* för Göteborgsoperan.

Kulturupplevelse som inspirerar: Allt det jag ser omkring mig. Jag är beroende av att gå på bio, teater, dans och opera, men också böcker, musik, SR, dokumentärer och konst. Magritte fick mig att inse att dagen och natten kan finnas samtidigt, underbart befriande.

BARNTEATERVÄRLDEN ÄR EN stor del av scenkonstens infrastruktur, trots det får den inte alltid så mycket uppmärksamhet, konstaterar Anna Wemmert Clausen, som just haft premiär på Regionteater Västs föreställning *Han hon hen hin* – en berättelse om den första rebellen, för elever mellan nio och tolv år.

– Det jobb som regionteatrarna gör runt om i landet ligger mig varmt om hjärtat. Det är roligt och viktigt att jobba där. Visst, det är roligt att göra stora musikaler, men det finns något utmanande

i att jobba med små resurser. Begränsningar skapar kreativitet. Här jobbar jag med mindre riggar, anpassat för turné. På en scen sju gånger nio meter, inklusive publik. Att få göra något fantastiskt av något litet. Less is more-tanken skulle jag vilja säga är en hörnsten i mitt konstnärskap, säger Anna Wemmert Clausen.

När föreställningen spelades inför en provpublik jublades det åt de häxeffekter som Anna gjorde.

– Det är så underbart, en sådan reaktion får man ju inte från en

Lina Ikse

Region Västs föreställning *Han hon hen hin* med Andreas Ferrada-Noli och Tove Wiréen. Scenografi och kostym: Siri Areyuna Wilhelmsson, i regi av Melody Parker.

vuxenpublik. Det är tacksamt att jobba med barnteater! I dessa tider kan den teatern prioriteras. Skolorna är inte stängda och de ser föreställningen under sin skoltid. Coronan har gjort att vi ökat avståndet mellan skådespelarna och barnen, men att barnen sitter som vanligt. Den här verksamheten går inte under lagen om allmänna sammankomster. Skolorna får själva bestämma hur många elever de vill ta in.

Barnteatern pågår, på grund av redan lagda avtal mellan re-

gionteatern och kommunerna, trots coronan. Det är hoppfullt tycker Anna, och nu behövs verkligen hopp, konstaterar hon.

Den lilla bilden är också från Regionteater Väst. Föreställningen *Det blir kaos i världen* designade Anna ljuset till 2014, den var fylld av humor, värme, svärta och igenkänning.

– Det fanns en fantastisk lekfullhet i den och det syns i bilden vilken rörlighet som uppstod. Att jobba med barnteater känns alltid meningsfullt.

MAGDALENA BOMAN

Sök akut stöd från Teaterförbundets nödhjälpsfond

Oväntade bidrag till nödhjälpsfonden hjälper förbundets medlemmar.

NÄR PANDEMIN BRÖT UT i början av året blev den ekonomiska situationen svår för många av Teaterförbundets medlemmar.

Förbundet beslöt därför att den nödhjälps- och understödsfond som funnits länge, även skulle öppnas för medlemmar som hamnat i akut behov på grund av oförutsett inkomstbortfall.

Fonden som tidigare beviljat runt 5-10 bidrag per år, till exempel för hjälp med en tandläkarräkning, blev nu även tillgänglig för den som på grund av pandemin hamnat i ekonomisk kris när jobb inte blev av.

– I början av september hade vi fått in runt 160 ansökningar och beviljat alla, säger Gustav Målqvist, administrativ chef på förbundet och den som ansvarar för arbetet med fonden.

Den som ansöker kan få 3 000 eller 5 000 kronor – den högre summan om man har försörjningsansvar.

– Det är ett litet bidrag som inte gör underverk men kan hjälpa för stunden.

Normalt delar fonden ut från avkastningen på fondens kapital. Fast när oväntade pengar utifrån dök upp kunde fonden dela ut väsentligt mer. Viljan att hjälpa visade sig stor och ett hundratal privatpersoner, företag i branschen och fackliga avdelningar har skickat in pengar.

– Vi har fått bidrag på 20 kronor och uppåt. I början av september hade vi fått in drygt 300 000 kronor. Dessutom fanns en del sparade fondpengar som inte hade delats ut.

SÅ LÄNGE DET FINNS pengar går det att ansöka om bidrag från fonden.

– Tack vare pengarna från bidragsgivarna har vi fortfarande möjlighet att dela ut bidrag även nu under hösten.

Den som ansöker ska ha varit medlem i Teaterförbundet i tre månader. Ansökningsformulär finns på hemsidan, logga in på "mina sidor".

GERT LUNDSTEDT

Miljardstöd till egenföretagare

JANUARIPARTIERNAS HAR enats om fem miljarder kronor i stöd för personer med enskild firma. Förslaget togs fram i budgetförhandlingarna mellan regeringen, L och C, och stödet ska vara på plats i mitten av oktober.

Det är omsättningsbaserat och ger enskilda näringsidkare ersättning för förlorade intäkter under fem månader, mars till juli i år. Företagen kan få ersättning med 75 procent av det man tappat i

omsättning, jämfört med samma period 2019. Den maximala ersättningen per företag är 120 000 kronor. Det kommer att ges till enskilda näringsidkare vars årsomsättning överstiger 200 000 kronor, och där tappet i omsättning jämfört med 2019 är minst 30 procent för mars-april, 40 procent för maj respektive 50 procent för juni-juli.

3,5 miljarder beräknas stödet att kosta i år, och en och en halv miljard nästa år.

Fråga i förra numret:

Kommer coronan skapa bestående förändringar i vårt sätt att jobba?

Ja 91 %

Nej 9 %

Har du fått del av de statliga stödpaketen?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se
eller www.scenfilm.se

BAROMETERN

Har du fått del av de statliga stödpaketen?

"Ja, jag kunde korttidspermittera mig själv"

Terese Johansson, ljuddesigner:

– Ja, jag har aktiebolag så jag kunde korttidspermittera mig i våras. Jag stod mitt uppe i produktionen av *Mamma Mia the Party*, som lades ner. Efter det har jag endast haft några enstaka jobbdagar. Jag driver FB-gruppen Frilansarbetare inom eventbranschen där många medlemmar är kollegor med enskild firma. De blev bortglömda i våras. Nu får de äntligen stöd. Men det är sent påkommet och det lär dröja ett tag innan de får ersättning. Korttidspermitteringen gäller året ut, medan stödet till enskilda firmor sträcker sig till juli. Vad händer efter det? Det är fortfarande många frågetecken.

"Ja, vi har tvingats skära ner på verksamheten"

Anne Marie Möller, sjukhusclown:

– Jag jobbar som både sjukhusclown och verksamhetsledare för Clownmedicin i Stockholm. Vår verksamhet har absolut drabbats, men jobbet som verksamhetschef har jag kunnat ha kvar. De jobb som var inbokade i våras kunde vi göra, men på nya sätt. Vi uppträdde utanför äldreboenden och facetajmade med barn på sjukhusen. I somras permitterade vi folk, och i höst har vi skurit ner i vår verksamhet, framför allt på vuxensidan. Vi finansieras med anslag från fonder och stiftelser, flera av dessa har pausat och skjuttit beslutsdatum för nya anslag på framtiden.

"Ja, jag har sökt a-kassa, men ännu inte fått ersättning"

Alexander Abdallah, skådespelare:

Ja, jag sökte a-kassa för mars och april månad då jag stod utan jobb, men har ännu inte fått någon ersättning. Några dagar på enskild firma i maj har krånglat till det. Skyddsnetet för frilansande kulturarbetare är extremt dåligt. Det är så trist.

Förbundsmötet ska rösta om namnbyte

Den 12 oktober bjuds ett 80-tal fackliga ombud in till ett lite annorlunda digitalt förbundsmöte på grund av coronan. En av de viktigaste frågorna är om förbundet ska byta namn.

TEATERFÖRBUNDET FÖR scen och film har bestämt sig för att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer.

– Vi håller mötet digitalt, men i stort sett blir det som vanligt. Vi kommer att använda oss av Zoom tillsammans med ett röstningsverktyg. Vi har ju tränat på att hålla digitala årsmöten, så vi hoppas det kommer att gå bra, säger förbundsdirektör Mika Romanus.

Mötet kommer att ske under en dag, men jämfört med tidigare förbundsmöten kommer det nu bli fler pauser och andra inslag än vanligt. Anledningen är att lätta upp det rent formella, i hopp om att kunna samtala bekvämt i den digitala miljön.

– Vi har tagit hjälp av företaget som har en god erfarenhet av att arbeta med digitala möten i den ideella sektorn. Vi har också sam-

lat in erfarenheter från andra liknande organisationer, som Skap och Symf som hållit sina förbundsmöten digitalt, fortsätter Mika Romanus.

En av de viktigaste frågorna som förbundsmötet ska ta ställning till är om förbundet ska byta namn. Det finns ett förslag som alla deltagarna ska rösta ja eller nej till, och som har kommunicerats ut till alla avdelningar i förväg.

– Det är viktigt att det här beslutet fattas i demokratisk ordning och att ett namnbyte landar bra hos alla medlemmar. För övrigt kommer vi som vanligt att dela ut fackliga stipendier och presentera Årets guldmaljör på förbundsmötet.

MAGDALENA BOMAN

Nytt lagförslag ger svagare anställningsskydd

I juni presenterades den statliga utredningen om ändringar i lagen om anställningsskydd, LAS. Där föreslås bland annat nya regler vid uppsägningar och högre krav på kompetensutveckling. Kritiken har varit hård, flera fack och politiker vill kasta utredningen i papperskorgen.

Vid januariöverenskommelsen förra året kom regeringen, C och L överens om att lagen om anställningsskydd, LAS, behöver förändras, utredningen *En moderniserad arbetsrätt* tillsattes för att skapa balans på arbetsmarknaden. Ett motiv var att lagstiftningen behöver förnyas då den kom till på 70-talet och antogs i nuvarande form 1982.

Utredaren Gudmund Tojter föreslår bland annat att den som varit anställd längst tid på en arbetsplats lättare kan bli av med jobbet. Arbetsgivare ska få undanta fem personer från principen ”sist in först ut” vid uppsägningar, oavsett företagets storlek. Idag gäller undantag för två anställda för företag med högst tio anställda.

Dessutom ska det inte längre vara möjligt att kunna ogiltigförklara en uppsäg-

ning av personliga skäl vid företag med färre än 15 anställda, något som hittills varit möjligt.

Samtidigt finns det förslag på ökad kompetensutveckling i utredningen, som ska gälla alla med minst sex månaders sammanlagd anställningstid, alltså både tillsvidareanställda och arbetstagare med tidsbegränsad anställning.

Visstidsanställda ska också få förtur till nya anställningar efter nio månader. I dag gäller tolv månader.

– De förslag som utredningen presenterar försvagar arbetstagarnas ställning på en övergripande nivå. Med en redan osäker arbetsmarknad riskerar det att ge negativa konsekvenser för våra medlemmar, sa Simon Norrthon, ordförande i Teaterförbundet för scen och film när utredningen

presenterades.

– Det är viktigt att lagstiftningen även fortsatt ger ett starkt skydd för den anställda, men om reglerna behöver anpassas så ska det göras av parterna. Det är vi som kan vår bransch bäst och parterna har redan gjort flera branschspecifika lösningar i kollektivavtalen, sa han vidare.

Många fackföreningar menar att de hellre ser att arbetsgivare och fack förhandlar om arbetsrätten, istället för att riksdagen avgör frågorna.

Först ska remissvaren från 56 instanser ha inkommit före den 26 oktober.

Om arbetsmarknadens parter sedan inte kommer överens kan utredningens förslag om ny lagstiftning gälla från 1 juli 2022.

PETER REHNFELOD

3,4 miljarder till kulturen

En historisk satsning för att rädda kulturen in i framtiden. Det sa biträdande finansminister Per Bolund vid en presskonferens som presenterade höstens kulturbudget, men också flera extra satsningar i form av krispaket till såväl fria aktörer som landets regioner.

Magdalena Boman

3,4 MILJARDER I NYA satsningar på kulturen. Det beskedet gav regeringen vid en presskonferens som dels presenterade den ordinarie höstbudgeten, dels extra krisstöd för både 2020 och 2021.

– Ett kraftfullt stimulanspaket och den största någonsin, kommenterar biträdande finansminister Per Bolund vad han benämner som en historisk satsning på kulturen.

Av de extra krispaketen som nu sätts in för att rädda kulturlivet ska 1,5 miljarder gå till ett extra stöd för 2020. Detta är tänkt som ett återhämtningsstöd som ska kompensera kulturskapare ekonomiskt och därmed bidra till att Sverige fortsatt har en kulturell infrastruktur i landet även efter pandemin.

Regeringen avsätter 80 miljoner kronor för att stärka kulturen permanent från 2021, resurser som bland annat kommer att gå till scenkonstallianserna och fria konstnärer i form av stipendier.

Ytterligare en miljard kronor för omställning och återstart kommer att fördelas nästa år, 2021. Därtill stärks den regionala kulturen med 300 miljoner kronor 2021, för att därefter få 150 miljoner extra i ett permanent årligt stöd, pengar som Kulturrådet ska fördela inom kultursamverkansmodellen. Även Skapande skola får en förstärkning på 25 miljoner kronor.

Kulturminister Amanda Lind understryker att det är viktigt att de stöd som nu ska fördelas når ut brett, och att det både ska hjälpa akut och långsiktigt. Allt utifrån scenariot att restriktionerna för att stoppa pandemin kommer att pågå en lång tid framöver.

– Det är kostsamt att genomföra produktioner under coronapandemin. Därför är det viktigt att de här pengarna i allt högre grad går till att stimulera produktion av kultur. Ju längre tiden går, desto svårare att påvisa inkomstbortfall på samma sätt som tidigare. Därför måste man satsa mer

framåt, säger hon till Scen och film.

Teaterförbundet för scen och film välkomnar de nya budgetsatsningarna men efterlyser tydligare riktade satsningar på filmområdet.

– Om regeringen ser filmen enbart som ett område för näringspolitiken måste kulturministern säga det, säger Simon Norrthon, ordförande i Teaterförbundet för scen och film.

Hur de nya riktlinjerna för stöd kommer att se ut är ännu inte bestämt. På Kulturrådet, som är en av de myndigheter som kommer att fördela pengarna, säger man att det har förts en tät dialog med många aktörer som har synliggjort behoven i kulturlivet.

– Det här ger oss förutsättningar att stötta kulturbranschen i rådande krisläge och förbättra chanserna till omstart när pandemin är över, kommenterar generaldirektör Kajsa Ravin uppdraget.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Bra med nya samlingsregler

500 personer i publiken – om den sitter. Det är Folkhälsomyndighetens nya förslag. En betydande lättnad för branschen, men fortsatt tufft för privata aktörer.

NÄR FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN i början av mars gick ut med ett förbud mot offentliga folksamlingar på mer än 50 personer valde många teatrar att stänga ned helt istället, något som har fått förödande ekonomiska och infrastrukturella konsekvenser för hela scenkonstlivet.

Nu föreslår regeringen att riktlinjerna ändras i det tillfälliga förbud mot allmänna sammankomster som tillkännagavs i mars. I ett remissvar skriver Folkhälsomyndigheten att den nya maxgränsen skulle kunna vara 500 personer istället för tidigare 50, förutsatt att man håller minst en meters avstånd till varandra.

Simon Norrthon, förbundsordförande på Teaterförbundet för scen och film, välkomnar det nya förslaget.

– Det är väldigt bra att begränsningen på antal personer i publiken ses över. Det är dags att börja öppna upp och ge arrangörerna ansvaret för att det sker på ett ansvarsfullt sätt, kommenterar han beslutet.

Han hoppas att möjligheten att ta emot större publikgrupper både kan rädda jobb och skapa arbetstillfällen för alla de frilansare som sedan i våras har fått ställa det mesta av jobbet på stand by, men att det bästa vore att något maxtak inte fanns alls.

Teaterförbundet ser gärna att man i stället gör en bedömning från fall till fall, utifrån arrangörens förmåga och förutsättning att inte skapa trängsel. Ett tak på 500 kommer inte hjälpa de stora arenorna – och det kommer fortsatt vara tufft för de privata aktörerna.

Även Riksteaterns vd, Magnus Aspegren, tror att deras cirka 240 arrangörer, med lokaler i allt från Folkets hus till gymnastiksalar, kan hantera ett slopat maxtak på ett coronasäkert sätt.

Redan nu ligger mycket av ansvaret på den lokala arrangören, utifrån riktlinjer som en samverkansgrupp på Riksteatern har tagit fram centralt, och i samarbete med sjukvårdsexperts. Dessa tar upp allt från hur man kan slussa in publiken i sektioner till att där ska finnas handsprit, munskydd och avståndsmarkeringar på golvet i offentliga utrymmen.

– Jag tror att en teaterpublik är nog så god att ta det ansvaret, ung som gammal, med hjälp av våra skickliga arrangörer.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Upprop för att öppna skolor för kultur i höst

Om coronavåren kantades av inställda föreställningar är höstens stora utmaning betydligt färre bokningar av scenkonstproduktioner. De som får ta smällen är ofta Sveriges fria scenkonstnärer.

NÅGRA AV DE FRIA gruppernas största arbetsgivare är landets kommuner och skolor. Men nu tvekar många att boka in föreställningar. Inte bara i höst, utan även för våren 2021.

Lena Gustafsson, nationell verksamhetsledare på Teatercentrum, vittnar om en ökad oro och osäkerhet bland medlemmarnas uppdragsgivare som uppstått till följd av coronapandemin. Inte minst ser hon hur beställningar från skolorna har minskat drastiskt.

Tillsammans med Danscentrum, Svenska Assitej och Länsteatrarna i Sverige har Teatercentrum därför gått ut med uppropet *Öppna Sveriges skolor för kultur*, med utbildningsminister Anna Ekström, kulturminister Amanda Lind och Sveriges kommuner och regioner som mottagare.

– Bokningarna i höst är väldigt osäkra, många avvaktar även inför våren 2021. De vill helt enkelt inte binda sig för kostnader

för något som de inte säkert vet kommer att kunna genomföras, säger hon.

Teatercentrum arbetar nu med att kontakta arrangörer och kultursamordnare för att informera, uppmuntra och uppmana till att fortsätta våga boka föreställningar.

– Det är avgörande för de fria teatrar- na att kommuner och regioner låter skolor och andra arrangörer använda avsatta medel för inköp av teater – och att även inställda föreställningar betalas.

– Ska det finnas kvar några fria professionella teatrar och ett brett utbud av föreställningar för barn och unga, är det ohållbart att lägga den ekonomiska risken på teatrar, de saknar marginaler och är helt beroende av dessa inkomster för sin överlevnad, säger hon.

Maria Rydén, ordförande för Danscentrum (Riks), vittnar om ett lika prekärt läge för dansarna.

– För Danscentrum är uppropet viktigt. Vi ser hur många skolor/kommuner har valt att näst intill helt avstå från att boka föreställningar hösten 2020. Bland de medlemmar som är kontinuerliga producenter av föreställningar för barn och unga talar vi därför om minskade direktintäkter 2020 på uppemot 80 – 90 procent jämfört med de senaste åren. Det säger sig självt att det kommer att få konsekvenser för en sektor där alla redan innan pandemin levde och drev verksamhet på marginalen, säger hon.

Samtidigt understryker hon vikten av att sätta hälsan i första rummet.

– Vi vill på inget sätt nonchalera de risker offentliga sammankomster och resande innebär under rådande pandemi. I uppropet är vi därför tydliga med att det gäller kulturaktiviteter som kan ske med rekommenderad fysisk distans.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

HALLÅ DÄR...

Tvåmetersregeln ett hot mot Folkoperan

Hallå där Tobias Theorell, ny konstnärlig chef på Folkoperan. Berätta om det öppna brev ni skickat, till inrikesminister Mikael Damberg, kulturminister Amanda Lind och riksdagens kulturutskott, med anledning av hur knepigt och dyrt det kan bli när alla i publiken ska

hålla två meters avstånd till varandra.

– Vi beslöt att skriva brevet efter presskonferensen där regeringen föreslog lättnader i regeln om maxtalet på 50 personer i en publik. Förslaget är naturligtvis välkommet för hela scenkonstbranschen. Samtidigt är det bekymmersamt om regeln om två meters avstånd inte ändras. För Folkoperans innebär tvåmetersregeln att vi bara kommer att kunna ta emot en publik på 75 personer i vår salong med 560 platser. Det skulle medföra en så stor förlust att vi riskerar konkurs. En maxpublik

på 75 personer motsvarar en beläggning på 13,3 procent jämfört med de 75 procent som vi har i våra ursprungsbudgetar för att kunna bedriva en fungerande kvalitativ verksamhet.

Hur ska det kunna bli säkert för publiken om tvåmetersregeln slopas?

– På restauranger sitter människor i sällskap med en meters avstånd. Även i teater- och operasalonger borde det vara möjligt för familjer och personer som känner varandra att sitta tillsammans på mindre avstånd än två meter. I en salong är man dessutom tyst och sitter inte vända mot varandra utan har ansiktena mot scenen. Vi på Folkoperan tar naturligtvis också vårt ansvar för att inslussning till salongen, pauser och toalettbesök med mera kan ske på ett säkert sätt.

Vad är det bästa som kan hända just nu?

– Att regeringen snabbt omprövar två-

metersregeln så att vi den 14 oktober kan inviga vår nyrenoverade salong med premiären av Wagners opera *Tristan och Isolde* för en större publik än 50 personer. Pandemin har tydligt blottat svagheter och visat ett samhälle där kulturen inte prioriteras. Men krisen visar samtidigt att den är viktig. Vi är i ett skriande behov av berättelser som svetsar oss människor samman.

Hur har det varit att börja som konstnärlig ledare mitt under pandemin?

– Jag började med en rivstart den första augusti. Det gäller att förhålla sig till det rådande läget och att på samma gång kunna blicka framåt. Jag är övertygad om att det inte är sista gången vi kommer att möta liknande utmaningar som corona. Och vi inom konsten är bra på att tänka om och tänka nytt.

GERTRUD DAHLBERG

Scen & Film nr 5 2020 9

Mitt i pandemin satsar Bornebusch för fullt

Det sitter många hattar på Josephine Bornebuschs huvud. Skådespelarens och numera regissörens och manusförfattarens.

Årets mottagare av Gunnar Sjöbergs teaterstipendium vilar inte på sina lagrar, trots den pågående pandemin.

ATT FÅ EN INTERVJUTID med Josephine Bornebusch är inte lätt. Så är hon också trippelaktuell i höst: med andra säsongen av hyllade Kristallenvinnaren *Älska mig* och med coronaprojektet *Orca* som har biopremiär 30 oktober. Därtill också med filmen *Harmonica* vars premiär är uppskjuten till 2021.

Det känns länge sedan hon mest spelade svala överklassblondiner, som Mickan i TV4:s *Solsidan*. Och långt dessförinnan, Madelaine Boisse de Blaque i genombrottet med vad som har kallats Sveriges första tv-såpa på nittioalet, *Rederiet*.

Numera är hon sin egen chef. I samtliga aktuella produktioner står hon för såväl idé som manus och regi. Därtill medverkar hon själv som skådespelare, en multiroll som ger flera perspektiv på produktionen.

– Som regissör lägger jag allt krut på castingen, något jag tror kommer från erfarenheten av att vara skådespelare. Jag vet vad jag vill ha, säger hon när vi ses på Hotell Diplomat.

Just *Orca* är ett hjärteprojekt som hon skrev manus till mitt under brinnande coronapandemi.

Hon beskriver den som mörkare än *Älska mig*, men att den delvis bygger på samma teman: kärlek, sorg och livet. I tv-serien får vi följa elva karaktärer som på olika sätt är sammankopplade med varandra.

– Den handlar om den tid vi befinner oss i. Inte om pandemin, men om att sitta i karantän och att vara ensam. Om att inte kunna vara där när man vill – och vad det gör med människor. Allt skådespeleri i filmen är helt galet bra. Alla överträffar varandra på något sätt, tillägger hon upprymt.

Varför tror du det blev så bra?

– Jag tänker att mattan drogs undan för allas fötter när pandemin bröt ut, samtidigt som många nog kände glädjen över att få jobba igen i en tid när de flesta andra produktioner var inställda.

Så det var inte svårt att få de skådespelare du vill ha?

– Nej, men jag hade väl aldrig fått dem utan coronan. Nu var det som att alla bara gick hemma och väntade.

IDÉN TILL ORCA föddes när Josephine Bornebusch och Jonas Karlsson blev tvungna att sätta sin film *Harmonica* – om en framgångsrik countryduo som kämpar med sitt äktenskap – på paus. Samma eftermiddag började Josephine tänka: hur kan man filma på ett coronasäkert sätt?

För att bibehålla känslan av ett akut nu satte hon en sträng och nästan orealistisk deadline för sig själv: att skriva manus på tre veckor – och att börjar filma efter fyra!

– Alla sa: Det går inte, är du inte riktigt klok!

Magdalena Boman

– Men vi kan ju inte låta pandemin döda vår kreativitet.

Att det ens var möjligt tror Josephine beror på att hon jobbade med bara fem skådespelare, där en i taget filmades under en dag var, ensamma i ett rum med bara en greenscreen som motspelare.

– Alla möten sker genom en mobil eller dator, eftersom det är så det är just nu. Skådespelarna visste inte heller vad som hände på andra sidan skärmen. Här fanns alltså ingen synlig motspelare, något som ju går emot allt det vi skådespelare vill ha av närvaro. Ändå är det som att de ser rakt på varandra. Det är jätteflummigt!

Själv spelar hon Matilda som är gift med John (Erik Johansson) och som sitter i karantän i Madrid, separerad från familjen.

– Det är jobbigt för hon vill försöka styra hemmet och barnen på distans. Samtidigt har hon själv valt att befinna sig i Madrid.

I Älska mig förekommer mycket sex och hångel. Hur blir det i Orca, som ju då har spelats in under coronapandemin, med krav på social distans?

– Man kan faktiskt göra det ganska fint på distans också! Faktum är att den har blivit ovanligt intim. Som Sarah Nicastro, min klippare och en halva av alla projekt jag gör, sa: ”Josephine, det här är det sexigaste du har gjort.” Och så är det verkligen.

Josephine Bornebusch, skådespelare, regissör och manusförfattare

Aktuell med: SVT-serien *Älska mig* samt biofilmerna *Orca* (premiär 10 oktober) och *Harmonica* (uppskjuten premiär till 2021). Därtill mottagare av Teaterförbundet för scen och films stipendium till minne av Gunnar Sjöberg och tv-priset Kristallen (”Årets tv-drama”).

Utbildad vid: William Esper Studio i New York.

Filmdebut: Vid två års ålder i Marie-Louise Ekmans *Moderna människor*.

Roller i urval: Susanne i *Järngänget* (2000), Mia i *Hundtricket* (2002), Linn i *Playa del sol* (2007), Mickan i *Solsidan* (2010 –) Emma i *Welcome to Sweden* (2014–15).

Långfilmsdebut som regissör: *LasseMajas dektektivbyrå – det första mysteriet* (2018).

Ringer Teaterförbundet när: ”Om frågor som: Vad är mina rättigheter? Är det verkligen medmänskligt att jobba så här många timmar eller köras runt mellan olika inspelningsplatser mitt i natten?”

Om att göra en säsong 2 av *Älska mig*: ”Första säsongen kändes så himla maxad, men när jag väl öppnade den dörren hann jag inte ens få plats med allt karaktärerna skulle göra.”

Tystnad från a-kassan skapar oro

Samtal om oro och frustration kring Unionens a-kassa kommer dagligen in till Teaterförbundets medlemsrådgivning. Långa väntetider och uteblivna svar gör det svårt med försörjning för många som blivit av med sina jobb.

ATT MEDLEMMAR INTE kommer fram till Unionens a-kassa skapar desperation. Under telefontiden – som skurits ner till en timme om dagen för kulturarbetare – går det ofta inte ens att ställa sig i kö.

– Många som hör av sig till medlemsrådgivningen är både oroliga och besvikna på att de inte alla kan kommunicera med a-kassan. Jag har själv provat och det går inte att komma fram, berättar David Grepö, jurist/ombudsman på Teaterförbundet för scen och film.

Kontakt per brev eller via a-kassans webbplats tar oftast lång tid och ger ofta inte önskat resultat.

– Många menar att frågor i brev och meddelanden inte får svar. Handläggningen drar istället ut ytterligare på tiden. Ibland hänvisas de till att ringa istället – trots att de till sist skrivit för att de inte

kommit fram per telefon, berättar David Grepö.

På Unionens a-kassa märks mycket av den oro och förtvivlan som finns bland alla medlemmar som hör av sig. Arbetsbelastningen är hög sedan flera månader och antalet ärenden ser inte ut att minska den närmaste tiden.

– Vi förstår frustrationen och möter den också varje dag. Att det är svårt att nå fram beror dels på den enorma ökningen av antalet ärenden, men också på att utbetalningar prioriteras. Det är en pågående kris och vi sliter så hårt vi kan för att kunna ta hand om alla ansökningar, säger Ulrika Malmenklev på Unionens a-kassa.

Någon tydlig lösning på problemen finns ännu inte. Nya medarbetare är under utbildning och vissa frågor kan delegeras. Men många ärenden har särskilda förut-

sättningar. Det kan handla om avbrutna kontrakt, olika varianter av egna företag eller lön via fakturerings tjänster.

– Den här pressade situationen visar hur nödvändigt det är att hitta sätt för att effektivisera a-kassornas handläggning. Vi har varit tydliga med att vi behöver lättnader i regelverket för att hantera de kraftigt ökade volymerna. Liksom på sikt ett nytt och mer anpassat regelverk. Arbetsgivarna har ju också möjlighet att nyttja portalen Arbetsgivarintyg.nu för ett enkelt och säkert sätt att lämna in kompletta underlag, säger Ulrika Malmenklev.

Teaterförbundet arbetar för att påverka a-kassan att förbättra sin tillgänglighet. I en gemensam kulturrådsgrupp påtalar förbundet vad som inte fungerar och vad som bör fungera bättre.

PETER REHNFELDT

Allt fler kan få a-kassa med nytt förslag

Jakten på arbetsgivarintyg kan vara över för den som blir arbetslös och söker ersättning från a-kassan. Istället ska inkomster och skatteuppgifter avgöra rätten till stöd. Det föreslår en statlig utredning, som nu är ute på remiss.

FÖR MÅNGA SOM jobbar i scen- och filmbranschen kan förslagen om nya a-kasse-regler vara fördelaktiga. Främst för att att branschens yrken ofta omfattas av tidsbegränsade anställningar, tillfälliga arbetsgivare och kortare uppdrag. Det gör att den som blir arbetslös och söker a-kassa kan hamna i en krånglig process när olika arbetsgivarintyg ska samlas in och vara korrekt ifyllda för att ge rätt till ersättning.

Den statliga utredningen har haft som syfte att hitta förslag som gör att fler kvalificerar sig för a-kassa. Ersättningen bör dessutom baseras på inkomst istället för arbetstid, vilket förenklar både för den som blir arbetslös men också för a-kassorna.

– Tanken är att a-kassan ska gå in direkt och se vilka inkomster du haft och vilken ersättning du har rätt till. Det kommer att underlätta för individen, för arbetsgivar-

na och de som kommer administrera försäkringen, vilket kommer leda till kortare handläggningstider, sa utredaren Maria Hemström Hemmingsson vid presentationen av förslaget på det nya regelverket.

Jämfört med idag kommer många fler att kunna få a-kassa. Enligt förslaget ska man ha tjänat minst 120 000 året innan arbetslösheten och under fyra av de månaderna måste inkomsten ha varit minst 10 000 kronor.

Men kortare tid i jobb gör också att antalet ersättningsdagar blir färre. Den som har haft inkomst på 10 000 kronor i mellan fyra och åtta månader får 100 ersättningsdagar. Har man haft inkomst i mellan åtta och tolv månader får man 200 dagar. Den som har haft inkomst i mer än 12 månader får som idag 300 dagar.

Taket på inkomsten blir fortsatt 25 000

kronor i månaden. Den som har tjänat mer kan alltså inte få 80 procent av sin tidigare lön. Om arbetslösheten drar ut på tiden så kommer ersättningen från a-kassan att minska snabbare än idag och trappas ner till 70 procent av tidigare inkomst efter 100 dagar. Efter ytterligare 100 dagar blir den 65 procent.

– Förslaget om att basera a-kassan på inkomster i stället för anställningar är bra. Det hade dock varit önskvärt att även egenföretagarna skulle omfattas bättre i det förslag som ligger, säger Simon Norrthon, ordförande för Tetarförbundet för scen och film.

Lagändringarna är överlämnade till regeringen och föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

PETER REHNFELDT

I våras förlängdes kollektivavtalen med oförändrade villkor på grund av coronan. Men nu drar årets avtalsrörelse igång.

Det är dock oklart vad som är realistiskt att förhandla om i dessa pandemitider.

Avtalsrörelsen drar igång i oktober

I VÅRAS AJOURNERADES Teaterförbundets förhandlingar med arbetsgivarna på grund av coronan. Kollektivavtalen förlängdes med oförändrade villkor under sju månader i enlighet med det förra årets så kallade ”märke” – den löneökning som industrin har förhandlat fram och som övriga på arbetsmarknaden förväntas följa. Förhandlingarna flyttades fram och återupptas i början av oktober på scenområdet. Avtalen på media-, film- och tv-området löper ut först i slutet av november eller i december och förhandlingsdatum ska snart sättas ut.

– Det är oklart hur vi ska förhålla oss till coronapandemin när det gäller årets förhandlingar. Arbetsgivarsidan på industriavtalen har gjort utspel och kallat 2020 för ett förlorat år, och gått ut med nollbud vad gäller löneförhöjningar. Vilket naturligtvis är långt ifrån självklart för fackförbunden, och särskilt på de delar av

arbetsmarknaden där anställda tvingats att jobba mer än någonsin. Covid-19 har förändrat tillvaron drastiskt för våra medlemmar. Många har ju inte ett arbete eller har fått någon ersättning på över ett halvår, säger Madeleine Wagemyr, förhandlingschef på Teaterförbundet för scen och film.

Men de yrkanden för årets avtalsförhandlingar, som togs beslut om redan i slutet av förra året, finns självklart kvar, även om vissa omprioriteringar måste göras i och med coronapandemin.

– Prioriterade förändringsyrkanden på våra avtalsområden rör framför allt arbetstider och arbetsmiljö och dessa fokusområden är ju fortfarande aktuella även om vi nu har drabbats av en pandemi, säger Madeleine Wagemyr.

MAGDALENA BOMAN

Tillfälliga avtal gör det lättare att behålla jobben

Coronapandemin fortsätter att slå hårt mot personer på scen- och filmområdet. En oviss höst väntar och uppsägningarna kommer troligen att öka. Men trots mörkret finns ljusglimtar. Tillfälliga avtal mellan arbetsgivarna och Teaterförbundet för scen och film ökar chanserna att behålla arbetstillfällena.

– Scenområdet har varit i princip nedstängt. Däremot ser vi att filmbranschen i stort sett fungerar som vanligt igen. Det beror i stor utsträckning på de tillfälliga avtal som Teaterförbundet för scen och film i våras träffade med arbetsgivarorganisationen Medieföretagen på grund av coronan. Avtalet gjorde det lättare att återuppta produktionen och våga satsa igen, säger Madeleine Wagemyr, förhandlingschef på Teaterförbundet för scen och film.

I början av pandemin drog sig många finansärer till filmproduktioner ur projekt eftersom de ansåg att risken var stor att filmen inte skulle slutföras men att de ändå skulle komma att få betala projektet fullt ut.

Det tillfälliga avtalet mellan Teaterförbundet för scen och film och Medieföre-

tagen innebar att kostnaden för ett inställt eller uppskjutet projekt kunde begränsas. Något som gjorde att både filmbolagen och deras finansärer vågade satsa och spela in film trots pandemin, enligt Madeleine Wagemyr.

– Det räddade absolut jobben för våra medlemmar som arbetar med film. Sannolikt finns det också bolag som till och med har räddats från konkurs tack vare det avtalet, förklarar hon.

Förhoppningsvis kommer fler tillfälliga avtal att kunna träffas under hösten.

– Vårt främsta fokus just nu är att försöka slå vakt om arbetstillfällena och verka för nya, snabba och anpassningsbara avtal som kan underlätta för medlemmar att i möjligaste mån få inkomster för att överleva och stanna kvar i branschen, säger Madeleine Wagemyr.

Teaterförbundet för scen och film träffade under våren ett tillfälligt avtal med arbetsgivarparten Svensk scenkonst om att institutionsteatrar får lägga ut scenkonstproduktioner digitalt utan upphovsrättslig ersättning till medlemmarna.

– Det här är naturligtvis en tillfällig lösning som kommer att omförhandlas redan nu i höst. Anledningen till avtalet var att vi ville att våra medlemmar som arbetar på institutionsteatrar skulle få behålla sina arbeten. Men även att möjliggöra att publiken kan fortsätta ta del av scenkonsten trots pandemin. För oss är det självklart att våra medlemmar ska ha rätt till sin upphovsrättsliga ersättning. Det är en oerhört viktig inkomstkälla för våra medlemmar som till övervägande del är frilansare, säger Madeleine Wagemyr.

GERTRUD DAHLBERG

Så löser våra nordiska grannländer höstsäsongen

Testning av ensemblen, rena zoner och halvtomma salonger.

Så ser en coronasäker höst ut i våra grannländer Danmark, Norge och Finland.

I NORGE FANNS DET planer på att höja taket för antalet besökare på offentliga evenemang till 500 personer från den första september, men på grund av en ökad smittspridning i landet kvarstod tills vidare maxnivån på 200 i början av september.

Knut Alfsen, förbundsdirktör på Norsk Skuespillerforbund, tycker att reglerna kan upplevas som godtyckliga. Han jämför med att fler personer tillåts besöka ett Ikea-varhus än en kulturfestival, men understryker samtidigt att publikens bästa står i första rummet.

– Högsta prioritet just nu måste vara att se till att ingen i publiken blir allvarligt eller livshotande sjuk, säger han.

Hur ser det då ut bakom scenen? På norska Riksteatret hade nyligen *Peer Gynt* i regi av Ole Anders Tandberg premiär. Inför repetitionsarbetet fick ensemblen besök av en sjuksköterska som föreläste om smittskydd. Tandberg kom med en lång frågelista om hur man kunde undvika droppsmitta under arbetet: ”Kan Peer kyssa modern på kinden när hon är död? Kan han begrava sitt ansikte i Solveigs sköte?”

Under repetitionsarbetet spelade skådespelarna sedan i skyddsvisir, inom en så kallad ”ren zon” på scenen. Denna fick inte ens Ole Anders Tandberg beträda, utan regin fick ske på distans från salongen.

Under spelturnén är den stora utmaningen istället det begränsade publikantalet som uppstår när tvåmetersregeln gäller:

– Att spela för en halvfull salong är deprimerande för skådespelarna som känner av tomheten. Dialogen mellan salong och scen är ju själva kärnan, men den försvinner lätt när det är så få åskådare. Då måste man spela med självförtroende, säger Tandberg.

I DANMARK ÄR reglerna mer generösa. Här får en sittande publik på uppåt 500 personer tills vidare samlas i en lokal. Men hur detta ska gå till är detaljstyrt, med fokus på arrangörens ansvar.

Benjamin Boe Rasmussen, förbundsdirktör på Dansk Skuespillerforbund, kommenterar reglerna:

– Vi är trygga med de krav som hälsovårdsmyndigheterna har satt tillsammans med kulturministeriet. Det viktiga för oss är att publiken är bekväm med att gå på teatern igen efter vårens stängning.

Några riktlinjer är en mer frekvent rengöring av publika utrymmena samt att skådespelarna ska testas regelbundet för covid-19. För en sittande publik måste avståndet vara två meter mellan varje besökare. Om de står gäller fyra meter mellan varje person.

– Det är en utmaning i foajéerna där folk nu tvingas ut på ga-

Erik Berg

Anders Baasmo och Thea Labrechts Vaulen i *Peer Gynt* på norska Riksteatret.

tan istället, säger Peter Mark Lundberg, chef för branschorganisationen Dansk teater, som har varit delaktiga i utformningen av riktlinjer.

På Betty Nansen Teatret har man snart premiär på Line Knutsons nya pjäs *Livstidsgästerne* med premiär den 25 september. Teaterchefen och producenten Eva Prästiin berättar vid denna tidnings pressläggning att planen är att kunna ta emot publiken i grupper om 60 personer.

– Dessa kommer att slussas in via olika ingångar till salongen. På det sättet kan vi ta emot totalt 230 personer. Tillsammans med en hygienskötterska har vi också granskat foajéområdet och tagit fram smittsäkra åtgärder såsom avståndsmärkningar för köer, regelbunden desinficering av toalettutrymmen samt utökad foajépersonalen som dessutom bär skyddsvisir.

I FINLAND GÄLLER, liksom i Danmark, även maxgränsen 500 personer. Men om det epidemiologiska läget försämras i landet igen kommer nya restriktioner att återinföras.

Även fler än 500 personer är nu möjligt både inomhus och utomhus i Finland – så länge säkerheten kan garanteras genom att man följer riktlinjerna för att förhindra smittspridning. Dessa är bland andra en gräns på minst en till två meter mellan varje besökare

och att man vid behov ska kunna dela upp publiken i mindre grupper samt erbjuda separata in- och utgångar, alternativt att slussningen av publik sker i omgångar. Servering och toaletter kan erbjudas på olika platser. Man bör också samla in personuppgifter om besökarna, för att möjliggöra smittspårning i efterhand.

I Finland öppnade många teatrar upp redan i augusti, men Svenska teatern i Helsingfors har flyttat alla sina premiärer till oktober och möter då publiken i huset för första gången sedan mitten av mars.

Joachim Tibblin, teaterchef, berättar att man i detta nu arbetar fram riktlinjer för teaterns coronastrategi. Dessa är exempelvis att publiken ska erbjudas munskydd vid entrén. Därtill att teaterns personal ska bära munskydd alternativt visir. Vidare att kontant betalning förbjuds och att caféet endast ska ta emot förhandsbeställningar.

– Vi har tillsatt en arbetsgrupp som ansvarar för alla nya funktioner och rutiner i teaterhusets publika utrymmen. Den har också samarbetat med bland andra Nationalteatern och Helsingfors stadsteater som redan inlett säsongen, men eftersom vi ännu inte har öppnat, så har vi inte erfarenhet av hur rutinerna fungerar i praktiken hos oss.

YLVALAGERCRANTZ SPINDLER

Fransk scenkonst får 4,5 miljarder i coronastöd

Kulturektorn i Frankrike får 20 miljarder kronor i extra stöd för att överleva coronakrisen.

– Vi är lättade över beskedet, säger skådespelaren Jean-Maximilien Sobocinski.

Kulturminister Rocelyne Bachelot

I FRANKRIKE BIDRAR kulturektorn sju gånger mer till landets BNP än bilindustrin.

Förhållandet framhölls av kulturministern Rocelyne Bachelot när hon nyligen meddelade att kulturen får ett extra stöd på drygt 20 miljarder kronor för att täcka förlusterna under coronapandemin. 4,5 miljarder kronor viks åt scenkonsten.

Beskedet har låtit vänta på sig, och möts nu med stor lättnad hos teaterledningarna och kulturarbetare.

– Ja, det är bra. Men vi undrar förstås hur pengarna kommer att fördelas, och är oroliga för vad krisen kommer att innebära för sysselsättningen på längre sikt, säger Jean-Maximilien Sobocinski, skådespelare och representant för facket SFA-CGT.

En stor del av kulturarbetarna kommer att klara sig ekonomiskt över krisen tack vare ett tidigare beslut, som innebär att utbetalningen av a-kassa bygger på hur mycket de arbetade under 2019.

– Vi har ett system som fungerar bra. Men det här året blir svårt för dem som är nya i branschen.

Ett stort frågetecken inför hösten är förstås om publiken kommer att strömma till.

I Frankrike tillåts nu upp till 5 000 sittande personer vid evenemang.

Munskydd är obligatoriska för alla besökare under hela föreställningen, men kravet på avstånd mellan platserna beror på smittspridningen i varje region.

I vissa områden, till exempel i Paris och på Rivieran, där pandemin just nu är särskilt aktiv måste det finnas tomma stolar mellan grupper av besökare, medan teatrar i andra delar av landet snart ska kunna fylla sina platser.

ANNA TRENNING-HIMMELSBACH

Césarakademin moderniseras efter kritik

Césarakademin, Frankrikes "Oscars", moderniseras. Tidigare i år protesterade hundratals filmskapare mot mansdominansen och hemlighetsmakeriet i akademien. Men nu ska nya regler öka jämställdheten och demokratin.

DEN NYA CÉSARAKADEMIN ska styras av exakt lika många kvinnor och män. Ordförandeposten ska till exempel skötas av två personer, en man och en kvinna. Organisationen, som idag består av över 4 000 personer, ska också bli betydligt mer demokratisk. Det meddelar den provisoriska ledningen för Frankrikes motsvarighet till Oscars.

I början av året avgick styrelsen för akademien efter kraftiga protester. I ett öppet brev i tidningen Le Monde hade 400 regissörer och skådespelare liknat Césarledningen vid en mansdominerad, stängd och elitistisk herrklubb. Kritiken fick extra glöd av att Roman Polanskis senaste film *En officer och en spion* hade nominerats inom tolv olika kategorier inför årets inhemska filmgala. Att den fransk-polska regissören, trots anklagelserna om sexuella

övergrepp, tilldelades priset för bästa regi, möttes också av ett ramaskri från flera franska skådespelare.

Tumultet ledde till att det franska filminstitutet, Centre national du cinéma, fick i uppdrag att arbeta fram nya stadgar för akademien.

Reformen välkomnas inom branschen. Regissören Audrey Estrougo i kollektivet 50/50, som kämpar för jämställdhet inom filmbranschen, säger till nyhetsbyrån AFP att det här är en bra början.

– Men efter det här måste också en förändring ske vad gäller praktik och i attityder, vilket är mer komplicerat, säger hon.

ANNA TRENNING-HIMMELSBACH

Spotify satsar på dramatiserade poddar

Streamingtjänsten Spotify satsar på dramatiserade poddar, så kallade audioplays. De ska baseras på nyskrivet material och blir Spotifys första i sitt slag på svenska. Dramapoddarna kommer att produceras i serieform och släpps under 2021, uppger Sveriges Radio Kulturlytt.

900 miljoner till norsk kultur

Norges kulturliv har tilldelats ytterligare 900 miljoner norska kronor i ett stimulanspaket. Därigenom hoppas regeringen kunna säkerställa ett brett utbud av kulturrevenemang i hela landet även efter pandemin.

– Ett rikt och varierat kulturliv med mångfald och bred representation är en förutsättning för en väl fungerande demokrati och är viktigare än någonsin, säger kultur- och jämställdhetsminister Abid Q. Raja i ett pressmeddelande.

Pengarna ska bland annat täcka förlusten av biljettintäkter. Från och med den första oktober kommer arrangörerna att kompenseras med 70 procent, och från första november med 50 procent av förlorade biljettintäkter och extrautgifter. Målet är också att fler kulturarbetare ska kunna återvända till jobbet redan i höst, trots begränsningar sett till antal i publiken.

Filmklubbar ställer in höstens program

Landets filmklubbar stoppar höstens biovisningar, trots Folkhälsomyndighetens förslag att höja publikgränsen till 500 personer, enligt Sveriges Radio Kulturlytt. Anledningen uppges vara att filmklubbarnas medlemmar till stor del tillhör riskgruppen samt att det är svårt att hålla avstånd i en biosalong.

Ur dokumentärer *Slab City* i regi av Clara Tägström, en de tre av stipendiaterna.

De är mottagare av årets Malikstipendium

Tre kvinnliga regissörer har i år tilldelats stipendier ur stiftelsen Malik Bendjellouls minne, grundad av Johar Bendjellou. Dessa är Clara Tägström för projektet "Slab city", brittiska regissören Charly Wai Feldman för debutfilmen "I am Sarah" och moldaviska filmaren Raisa Razmerita för dokumentären "Electing miss Santa", samtliga dokumentärfilmer som skildrar olika former av instängdhet.

Amazon instiftar stödfond för Europas kultur

Ett krisstöd på sex miljoner dollar eller 52 miljoner svenska kronor. Det erbjuder nu Amazon Prime, e-handelsimperiet Amazons strömningstjänst, den europeiska film, tv och teater som har drabbats av coronapandemin, skriver TT/Variety. Först ut att få pengar är två brittiska verksamheter. Dels välgörenhetsorganisationen The Film and Television Charity som får en miljon pund, dels en halv miljon pund som går till Theatre Community Fund, en fond som i sin tur har startats för att hjälpa brittiska teatrar.

Årets Swedstage ställs in

Årets upplaga av Swedstage ställs in i fysisk form. Istället kommer ett digitalt showcaseprogram att arrangeras 18-20 oktober. Läs mer på scensverige.se eller assitej.se.

Regeringen bekräftar stöd till regional kultur

Landets regionala kulturinstitutioner har tidigare varnat för att 2021 kommer att bli minst lika besvärligt som 2020 och har därför efterlyst ett permanent stöd.

– De nationella begränsningar och rekommendationer som myndigheterna har utfärdat ligger i huvudsak fast och gör det fortsatt svårt att bedriva en "normal" verksamhet för våra institutioner, skrev Läns museerna, Länsteatrarna och Regional musik i Sverige i ett gemensamt uttalande tidigare.

Uteblivna intäkter, regionernas svaga ekonomi är några av de faktorer som nämns vara särskilt problematiska framöver.

Nu har regeringen, vid en presskonferens inför höstbudgeten, fastslagit att landets regioner får 150 extra miljoner detta år och att kulturen i hela landet 2021 tilldelas 300 miljoner kronor genom kultur-samverkansmodellen.

Macbeth ställs in efter sjukdomsfall

Norrlandsoperans stora höstsatsning, "Macbeth", skulle haft premiär den 3 oktober, men nu skjuts den upp till 2021. Enligt vd Erik Mikael Karlsson är risken för smittspridning i denna storskaliga produktion med såväl sångare som orkester, kör och barnkör på scenen för riskfylld. Det konstateras efter att fyra medarbetare i produktionen har smittats, trots skyddsåtgärder.

Ny filmkonsulent på Filminstitutet

Hanna Lejonqvist har utsetts till ny konsulent för lång spelfilm, med start den 21 september. Hon efterträder därmed Madeleine Ekman. Hanna Lejonqvist är filmklippare och utbildad på Dramatiska institutet (nuvarande Stockholms konstnärliga högskola). Hon har arbetat med produktioner som prisvinnande "Bergman – ett år, ett liv" (2018) och för närvarande med exempelvis Netflix "Snabba cash" och en dokumentärfilm om Greta Thunberg.

Stöd till ungerska studenter

Ungerska studenter har ockuperat fakulteten för teater och film vid Budapests universitet, SZFE. Detta som en protest mot att president Victor Orbán avsatt ledningen och ersatt styrelsen med personer trogna den nationalistiska regeringen. Studenternas farhåga är att regeringen vill ta kontroll över universitetet. Även universitetets rektor har avgått i protest. Som en del av det europeiska nätverket mitos21 visar Dramaten sitt stöd. Likaså Teaterförbundet för scen och film och Internationella skådespelarunionen, FIA.

– Vi stödjer studenternas kamp för att konstnärlig utbildning ska stå fri från politisk styrning och det fria ordet måste värnas. Alltid, skriver Simon Norrthon på Facebook.

Nytt sagovärld med hisnande

I oktober öppnas sagovärlden Funnys äventyr i Malmö under Staffan Götestams konstnärliga ledning.

Attributmakaren och nestorn Kent Wendel har skapat teatermagi utifrån tre klassiska sagor – *Alice i Underlandet*, *Aladdin* och *Den lilla sjöjungfrun*. Målet är att väcka barns intresse för litteratur.

Kent Wendel med olika Alicedockor i sin ateljé.

Magdalena Boman

SMÅ BARN HAR FÅTT genomleva hisnande upplevelser när de mött Kents Wendels verk på Junibacken: Han såg till att draken Katla kunde röra på huvudet medan hon spanade in publiken på tåget. Råttan Tjofsan blinkade menande åt besökarna på tågen samtidigt som hon rynkade på nosen för känna doften av de tillfälliga besökarna. Men draken Katla blev för skräckinjagande för barnen och ersattes efter några år av en mindre läskig variant som Kent Wendel inte var inblandad i. Tjofsan däremot står lugnt och stilla kvar när betraktande passagerare på tåget far genom sagornas förtrollade värld.

I oktober tar Staffan Götestam, grundaren av Junibacken, sitt koncept till en ny plats – till nybyggda Mobilia i Malmö.

På Funnys äventyr får stadens barn en guidning in i barnlitteraturens värld, där de får möta flera karaktärer skapade av våra nordiska författare och samtidigt ta del av klassiska berättelser i Kent Wendels sagokarusell.

– Jag är både scenograf och attributmakare för det här projektet. På Funnys äventyr kör vi med klassisk teatermagi i karusellen, historierna drivs framåt med ljud och ljus och en berättarröst. Först diskuterade vi att använda stop motion-teknik på bildskärmar i scenografin, men då barn idag håller på så mycket med skärmar, ville vi hålla oss till det analoga, även om det betydde att vi var tvungna att tillverka fler dockor för att kunna berätta de klassiska historierna. Utifrån vridscensprincipen har vi skapat en

de dockor i Malmö

Nille Leander

Alice på väg att resa ner i underlandet genom ett träd.

karusell som är 20 meter i diameter, där publiken istället rör sig runt sagorna i två vagnar. Det blir korta versioner, under fyra minuter berättas sagorna på fem olika språk via hörlurar.

JAG TRÄFFAR KENT REDAN i januari när dockorna tillverkas i en ateljé i Slakthusområdet i Stockholm och dekoren till karusellen byggs i en lokal bredvid.

I ateljén sitter dockmakaren Malin Gullstrand och gör kopior utifrån skulptören Oscar Nilssons karaktärsdesign av dockan Alice. Bredvid henne finns fint formade små fiskar, prinsar och sjöjungfrur. Alicedockor står i spridda ställningar runt om i ateljén.

– Oscar är en mycket duktig skulptör och jobbar realistiskt. Han har skissat på både en stor och en liten Alice. Malin gör kopior och Cathrine Abrahamsson gör gjutformar till den lilla sjöjungfrun. Först skulpterar vi i lera, så omsluter vi dockan i silikon. Utifrån denna silikonform kan vi sedan gjuta flera kopior i gips. Det krävs många steg för att kunna göra dockorna. Vi använder oss av gipsbindor, lägger sedan på Das pronto lera. Därefter målar vi dem och ger dem hår och kläder.

När Scen & film är på besök håller Kents team på att experimentera med den lilla sjöjungfrun – de är inte helt nöjda med utformningen.

– Vad gäller sjöjungfrun har vi valt ett annat material. Stjärten

Gjutformen till sjöjungfruns stjärt.

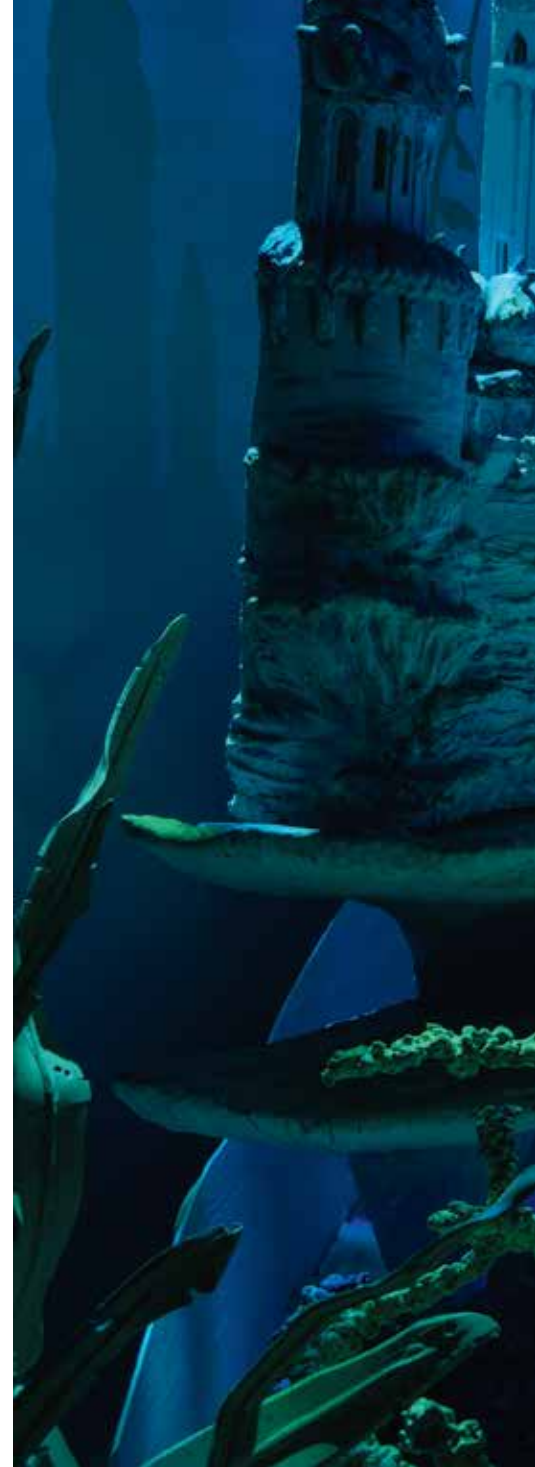
Nicklas Nilsson.

Malin Gullstrand i ateljén.

Alice och kungen.

har vi gjutit i en silikonform och med en speciell typ av plast. Då får du den platt, innan stjärten härdar formar vi den. Vi har en timme på oss ungefärligen. Sedan låser sig formen. Figurerna ska ju stå i miljöerna i många år så vi vill vara säkra på att de håller. Hela sjöjungfruns kropp länkar vi sedan samman med stål, därefter täcks dockan med ett gipsaktigt material. Den nya version vi gjort kommer att bli bra.

Dockorna ser små ut för ett otränat öga, men är i samma storlek som de på Junibacken. Publiken kommer att kunna följa de tre klassiska berättelserna från olika vinklar utifrån var man sitter i vagnarna.

KENT WENDEL ÄR EN RIKTIG veteran inom sitt gebit. Han har arbetat som attributmakare sedan början av 80-talet, och varit verksam som lärare på Nordiska scenografiskolan i Skellefteå under flera år. Dessutom har han samarbetat i åtskilliga projekt med

Staffan Götestam som ju är Junibackens grundare.

– Kent har knutit till sig de absolut bästa attribut- och dockmakarna. De är i världsklass, säger Staffan Götestam stolt på telefon från Malmö när de sista delarna ska falla på plats efter sommaren på sagovärlden Funnys äventyr.

Kent skrockar lite över komplimangerna.

– Jag är ju pensionär egentligen, och jobbar med många av mina gamla elever idag. Hellre än att göra för mycket så tar jag in andra. Jag trivs med att lösa kluriga uppgifter. Jag gör så olika saker och sådant som rör sig. När vi gjorde Katla och rättan jobbade vi med folk från industrin. Både Katla och rättan gjordes utifrån industrirobotar eftersom vi tänkte att det skulle hålla länge. Vi sparade formar och material de var tillverkade av. Faktum är att det bara har behövts mindre putsningar genom åren. Nu börjar de visserligen bli lite slitna, men inte alls i den omfattningen vi trodde.

Nille Leander

Den lilla sjöjungfruns värld.

I det stora utbudet av attribut gjorda av Kent Wendel finns också de fem Pippihästarna med mjuka mular, som sålts mellan teatrar och ytterligare ett Katlamonster som klättrade över ringmuren och sprutade riktig eld till föreställningen om Bröderna Lejonhjärta på Gotlands länsteater.

VI STANNAR TILL VID Alice i Underlandet, där målaren Christer Paleologos, justerar en bit av dekoren. Han kommer från Independent studios som tillverkat hela dekoren för karusellen.

– Alice trillar ju ner i ett hål. Hos oss faller hon genom ett träd. Vi har gjort en slöja där man ser hennes fall i trädet, med hjälp av ljud- och ljuseffekter. Kaninen är också med. Alice kommer till svampen, dricker drycken och blir jätteliten. Så träffar hon hunden som blir stor, hattmakaren, kungen och drottningen. Det är kul för miljöerna är så olika, skogen är anglosaxisk, därefter åker man vidare till en orientalisk öken och möter Aladdin. Det är en

bra kombination, säger Kent Wendel.

Hela grundidén med Funnys äventyr är att få barn intresserade av böcker. Till skillnad från Junibacken är det nya sagolandet inhytt i ett helt nybyggt hus vid Mobilia. Hela huset är som en grön kub, som växer upp ur marken med planteringar och olika slags blommor. Denna gång har sagolandet inte behövt anpassa sig till en befintlig byggnad.

– Vi har haft möten med arkitekterna från allra första början och kunnat skräddarsy lokalerna utifrån våra önskemål. Ytan blir sålunda bättre disponerad än Junibacken. Vi kan ha större geografiskt gestaltande utställningar här, berättar Staffan Götestam.

Eftersom det är spridda berättelser från Norden, har Staffan Götestam valt en mer neutral ciceron till sitt nya projekt. Funny, en karaktär han själv skrivit böcker om, och som är en klurig, empatisk och rolig tjej, fick bli presentatören för Sagolandet.

Konstnären och scenografen Tor Svae har byggt fyra större

utställningar om Alfons Åberg, Pettson och Findus, Mumindalen, Halvdan Viking. Det finns också en fin teaterlada med scen som tar in 110 besökare, liksom ett kafé som är gjort med tanke på framtidens mat, med ekologiska och vegetariska varor, och som designats av scenografen Caroline Romare.

Ännu vid pressläggning är det osäkert hur allt kommer att bli på grund av coronan. Publiken i teaterladan ska begränsas till 50 personer. Men hur publiken ska kunna röra sig i övriga delar av lokalen än ännu inte helt klart, menar Staffan Götestam.

FUNNYS ÄVENTYR ANSTÄLLER ett 30-tal personer på hel- och deltid, men de har inte sökt specifikt efter skådespelare. Mumin, Pettson, Halvdan Viking och Meia finns på plats. Men arbetsuppgifterna kommer att alternera. De anställda ska både jobba i

restaurangen, spela teater på scenen, hålla i sagostunder och ha sång- och lekövningar med barnen.

– Vi kommer inte att ansluta oss till svensk scenkonst. Vi har tecknat kollektivavtal med Visita, besöksnäringens fack, eftersom de vi anställer är så kallade värdar, säger vd:n Pia Clausen.

UNDER HÖSTEN HAR Kent Wendel levererat humlan Djojj i form av en handdocka som ska finnas med under sagostunderna på Funnys äventyr. Humlan Djojj agerar värd för karusellen, han snurrar med publikvagnarna runt de klassiska sagorna.

– Annars håller jag nu på med att göra en tre meter stor gryta åt jättarna till föreställningen *Hobbitten*, som de Kongelige i Köpenhamn sätter upp nästa år. Så länge som det är kul ... så fortsätter jag jobba, säger Kent Wendel.

MAGDALENA BOMAN

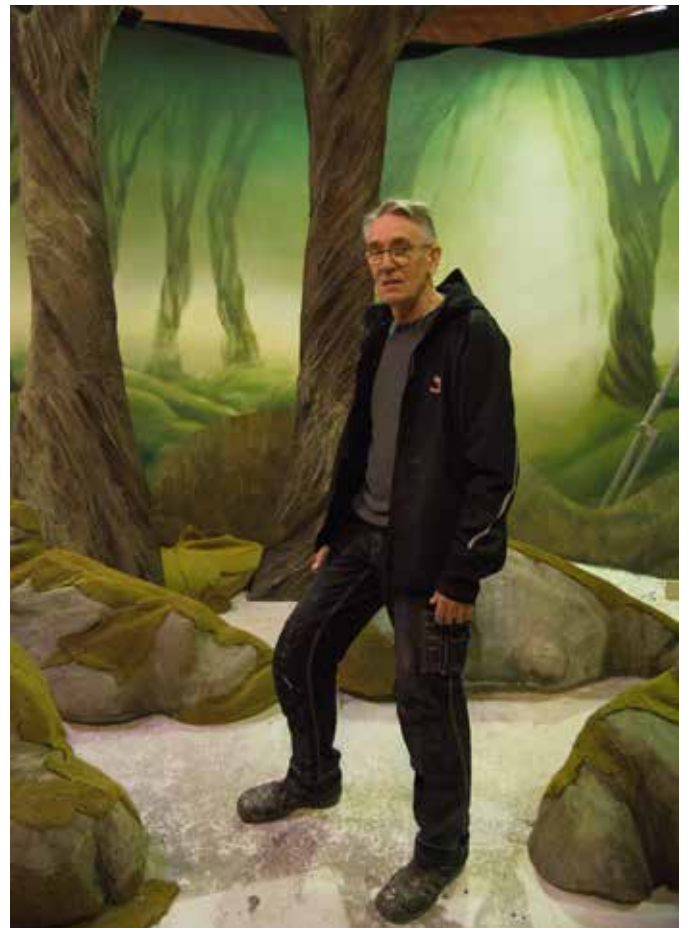
Nille Leander

Nille Leander

Nille Leander

Magdalena Boman

Ovan: Aladdins värld. Nedan: Humlan Djojj som drar bokvagnen med besökarna.

Medlemmar fick skadestånd för brott mot kollektivavtal

Ett större filmbolag bröt mot Teaterförbundets kollektivavtal. Efter en förlikning betalades i somras ett skadestånd till 28 berörda medlemmar.

- Vi är nöjda med överenskommelsen, säger Celia Englund, jurist på Teaterförbundet för scen och film.

DET VAR 2019 SOM Teaterförbundet fick indikationer om att en filmproduktion jobbade under enormt hög arbetsbörda. Eleonor Fahlén, regionalt skyddsombud på kansliet begärde in och granskade tidrapporter från bolaget och fann ett stort antal brott mot kollektivavtalet.

– Vi kallade till förhandling och yrkade på ett skadestånd. Vi kunde mötas i en förlikning och summan fördelades till våra berörda medlemmar, både anställda och uppdragstagare, berättar Celia Englund.

Granskningen visade att filmbolaget hade brutit mot veckovilan, dygnsvilan, otillåten arbetsmängd, och femtimmarsregeln.

– Bolaget betalade ut övertidsersätt-

ning under inspelningen. Men missnöjet över arbetstidsvillkoren var stora, och det fanns en rädsla för att en liknande situation skulle uppstå igen, säger Celia Englund.

Bolaget ville inte inkludera uppdragstagare i skadeståndet eftersom de i allmänhet inte omfattas av kollektivavtalet, men Teaterförbundet för scen och film hävdade att denna grupp var att betrakta som osjälvständiga uppdragstagare i relation till produktionsbolaget.

– Vi tittade på lag och praxis enligt arbetstidslagen som reglerar detta noga, eftersom det rörde sig om ett stort antal brott mot kollektivavtalet så blev skadeståndet så stort, säger Celia Englund.

– För oss var det här en viktig marke-

ring, och filmbolaget tog inte lätt på skadeståndet.

MAGDALENA BOMAN

Hör av dig i tid om arbetsbördan blir för stor

- Det är viktigt att signalera tidigt om brott mot kollektivavtalet sker.
- Meddela förbundet på en gång när du märker att arbetsbördan blir för hög.
- Fyll i tidrapporter och gör det korrekt. Det är enda sättet för Teaterförbundet att kunna kontrollera siffrorna i efterhand. Finns inte underlaget kan förbundet inte utkräva skadestånd för otillåten arbetstid.

Ersättning för privatkopiering ses över

Regeringen har utsett hovrättslagman Monika Sörbom att göra en fullständig översyn av reglerna om ersättning för privatkopiering och föreslå författningsändringar.

ELEKTRONIKBRANSCHEN, SOM LÄNGE varit kritisk mot lagstiftningen och pläderat för en översyn, har nu fått som den vill. Branschen har bland annat hävdat att kopieringen i det närmaste har upphört. Copyswede, som sköter inkasseringen av privatkopieringsersättningen, har dock kunnat visa att kopieringen är bestående.

Genom ny teknik har lagringskapaciteten ökat och i en mätning av Demoskop 2018 framgick att ungefär hälften av personer mellan 18 och 64 år kopierade genom någon teknik för ljud- eller bildupptagning.

Nu är det utredarens uppdrag att ta reda på kopieringens omfattning idag. Anmärkningsvärt är att utredaren också ska analysera förutsättningar för en statlig ersättningsordning. En sådan ordning skulle emellertid stå i strid mot EU-rätten och det kan knappast vara meningen att skattebetalarna ska svara för upphovsrättsliga ersättningar.

Även Copyswede välkomnar utredningen. Inte minst för att

skapa ett effektivare och mer rättssäkert regelverk med en tillförlitligare medverkan av Elektronikbranschen.

Under senare år har branschen obstruerat på ett sätt som tvingat Copyswede till inte mindre än åtta domstolsprocesser för att få ersättningar fastställda och få klarlagt att såväl mobiler, surfplattor och datorer omfattas av ersättningsordningen.

SEDAN 1999 HAR rättighetshavare fått kompensation för inkomstbortfall vid laglig privatkopiering av musik, film och annat upphovsrättskyddat material.

Inte minst inom Teaterförbundets område har det varit en viktig och nödvändig ersättning för upphovsmän och utövande konstnärer.

I en teknikneutral och modernare upphovsrättslagsstiftning borde en skälig ersättning för privatkopiering kunna stipuleras även för framtiden.

GUNNAR FURUMO

Majoriteten av sångarna erbjuds ingen ersättning alls vid inställda kyrkoproduktioner. Det framkommer i en ny enkät. Andra får fullt gage. "Inte helt oväntat", säger Jens Persson Hertzman, ordförande i sångaravdelningen.

Kyrkor betalar sällan för coronainställda uppdrag

I SÅNGARAVDELNINGENS ENKÄT om inställda kyrkojobb under coronavåren svarar drygt 68 procent att de inte erbjudits någon del av avtalat gage i samband med inställd produktion under våren 2020. Bland de övriga, de som fått ersättning i någon form, uppger mer än hälften att de fått åtminstone två tredjedelar av sitt ursprungliga gage.

– Det är väl inte helt oväntat att församlingarna har agerat på olika sätt, menar Jens Persson Hertzman, ordförande i sångaravdelningen.

Han tror att församlingarnas agerande sannolikt påverkas av kontakten de har med solisterna – om de aktuella sångarna varit flitigt anlitade i församlingarna så kanske de blir bättre bemötta av kyrkomusikerna.

Drygt hälften av sångarna med inställda kyrkoproduktioner under perioden har, enligt enkäten, lovat ersättning i samband med att jobbet flyttas fram i tiden. 30 procent av sångarna erbjuds inte något nytt jobb över huvud taget: jag fick noll och ingenting från alla mina 10 arbetsgivare inom kyrkan”, kommenterar en

sångare enkäten. ”Alla har gjort olika”, skriver en annan. ”Någon har inte betalat något alls, någon hela gaget, plus allt däremellan.”

Jens Persson Hertzman har själv blivit av med gig i kyrkan inför hösten:

– Det här får stora konsekvenser för våra sångare, inte minst ekonomiskt. Enkäten visar vilket stort behov branschen har av ett inkluderade trygghetssystem. Arbetsgivaren behöver ta större ansvar, skriva kontrakt i god tid och ge möjlighet till olika anställningsformer, även vid kortare anställningar, menar han.

Från kyrkans håll menar man att situationen tas på allvar:

– Som alltid är församlingarna självstyrande, men det har tagits fram riktlinjer under våren för att hantera uppkomna oklarheter av den här typen. Vi rekommenderar till exempel omförhandling av avtalet i samråd med kulturutövare, så att det blir så bra som möjligt för alla parter, säger Martin Larsson, pressekreterare med ansvar för kulturfrågor vid Svenska kyrkans nationella kansli i Uppsala.

MADELEINE JOSTEDT ULRICI

Ett nätverk för transpersoner har startats inom WIFT – women in film and television Sverige. Nätverket ska fungera som en opinionsbildare och vara en plattform där yrkesverksamma transpersoner kan stärka varandra. —Det finns behov av stöd, både i branschen och i transerfarenheten, menar Alve Lindenbaum.

Nytt nätverk för transpersoner inom film och tv

UNDER GÖTEBORG FILMFESTIVAL hölls ett möte för det ny-startade nätverket, som går under arbetsnamnet WIFT trans* Sweden. Tanken är att samla olika typer av transpersoner som jobbar både bakom och framför kameran. Responsen för initiativet blev genast stort, men på grund av coronapandemin befinner sig gruppen ännu i en uppstartsfas. Man har dock kunnat ta vissa kliv framåt.

– Vi har anordnat två fysiska möten och två digitala, vilket är bra för att nätverka internationellt. Vi har pratat med Joey Soloway, Rhys Ernst och Silas Howard som skapat tv-serien *Transparent*, de var alla väldigt glada över initiativet, berättar Alve Lindenbaum.

Gruppen har stöd av WIFT Sverige, vilka önskar bredda sin målgrupp och nå ut till fler som kan tänkas behöva en större organisation i ryggen.

– Samarbetet har hittills varit väldigt gynnsamt. Vår grupp behövs för att skapa samarbeten och samhörighet. Vi upplever

också att det finns ett behov av stöd, både i branschen och i transerfarenheten, menar Lindenbaum.

Det finns i dagsläget ingen statistik som berättar hur villkoren för transpersoner inom film och tv ser ut, men initiativtagarna till den nya gruppen, Alve Lindenbaum och Theo Lindberg, tror att utmaningarna är liknande de man ser i samhället i stort.

– Många har uttryckt att de längtar efter ett nätverk som vårt. Det kan handla om att utbyta tips på hur man hanterar situationer eller att hitta kreativa samarbeten. Gemensamt för de flesta verkar vara att få kontakt med andra verksamma filmarbetare som förstår ens perspektiv och erfarenhet.

ALEKSA LUNDBERG

WIFT trans* Sweden välkomnar nya medlemmar med transbakgrund som har dokumenterad erfarenhet av audiovisuell produktion.

Scenkonsten startar om med

Höstsäsongen har dragit igång för scenkonsten i Sverige. Men coronavirusets framfart innebär att tidigare arbetssätt, såväl bakom som på scen, måste omprövas och anpassas. För att kunna behålla kontakten med publiken behövs också nya vägar för att producera föreställningar.

HUR GÖR VI? Det har varit den stora frågan för den del av scenkonsten som lever vidare trots restriktioner och uteblivna intäkter som lamslagit hela kulturområdet. Behovet av att tänka om och att tänka nytt är stort. Folkhälsomyndighetens rekommendationer påverkar alla yrkesgrupper i branschen.

– Idag har både medarbetare och arbetsgivare landat i de åtgärder som behövs för att kunna arbeta på säkert sätt, berättar Tristan Agdler, regionalt skyddsombud på Teaterförbundet för scen och film.

Vanligtvis gör han 3–4 arbetsplatsbesök i veckan och är med i arbetet för en bättre och säker arbetsmiljö. Under våren desto fler digitala möten. Frågorna domineras idag definitivt av covid-19 och smittorisker.

– Mycket handlar om att det systematiska arbetsmiljöarbetet finns på plats och en fungerande samverkan för att kunna lyfta och åtgärda de arbetsmoment där det finns risk för smitta. Också att i ett tidigt skede se över hela arbetsprocessen. Allt ifrån arbetssätt i verkstäder och ateljéer till kostym, mask/peruk, teknik, repetition och framförande. Men visst finns det många moment som kan upplevas som svåra att överföra från skriftliga riktlinjer till vår bransch, säger Tristan Agdler. Han tar ett exempel på hur skådespelare själva kan behöva sminka sig inför en föreställning eller att behöva mygga sig själva med en ljudtekniker som ger instruktioner från ett par meters håll. Nya moment som tar extra tid kan vara påfrestande för alla.

I en bransch där många är väldigt lojala och hellre jobbat än att stanna hemma om de inte känt sig helt friska, är det andra tanke-sätt som gäller i år. Vid minsta tecken på symtom ska arbetsplatsen undvikas.

– Här måste arbetsgivaren vara tydlig i sin kommunikation med medarbetaren vad som gäller men också skapa förutsättningar som går att efterleva. Alla har ett ansvar att inte tumma på de regler och rekommendationer som finns, säger Tristan Agdler

Det är arbetsgivaren som har ansvaret för att ingen utsätts för ohälsa eller olycksfall på arbetsplatsen. Svensk scenkonst har publicerat ett skriftligt stöd för att arbetet på och kring scen ska kunna fortsätta på ett säkert sätt och Teaterförbundet har haft stort inflytande på innehållet. Sång, starkt tal, användande av blåsinstrument och dans är några områden där särskild riskbedömning behöver göras då smittriskerna är väldigt höga.

– Det innebär att det konstnärliga uttrycket behöver riskbedömas utifrån ett covid-19 perspektiv, säger Tristan Agdler.

I avvaktan på att en publik på mer än 50 personer ska kunna ta del av höstens utbud har flera scener lanserat uppsättningar digitalt.

NÅGRA SCENER ÖPPNAR också upp för en begränsad publik, bland annat Uppsala stadsteater.

– Vi har repeterat som planerat, de olika ensemblerna har isolerats från varandra. Än så länge har inga större ingrepp behövt göras i det konstnärliga arbetet eftersom vi tar fram nya uppsättningar, men många anpassningar har varit nödvändiga. Vi använder munskydd på kostymprov och på mask, där vi också har nya rutiner. Vi har en specialgrupp med fokus på arbetsmiljö, med representation från alla yrkesgrupper. Riskanalyser och åtgärder har tagits fram tillsammans, berättar Petra Brylander, teaterchef/vd.

Vid föreställningarna gäller en rad förändringar för publiken.

– Vi har bland annat ett schema för in- och utpassering, ingen garderob, förbeställning av mat och dryck och bara öppet en kort tid före och efter föreställningarna. Dessutom har vi extra värdar som hjälper till, säger Petra Brylander.

Skånes dansteater har tagit hjälp av det regionala smittskyddet för att repetera och spela på ett säkert sätt. Dansarna har begränsningar med utrymme mellan varandra och de får inte "brottas". Alla har också varit noga med att stanna hemma om de känt sig sjuka vilket gjort att rotationen och variationen på scen har ökat.

– Allt är annorlunda, det kan ge frustration men också mycket glädje. Det är roligt att hitta nya sätt att jobba på. Men vi har lagt mycket tid på att följa riktlinjerna för scenkonsten, distans är viktigt men också att det till exempel alltid finns handsprit, säger Mira Helenius Martinsson.

När det gäller publiken känner hon sig lugn. Lokalerna är stora och rutinerna väl förberedda.

Det begränsade publikantalet diskuteras på flera håll. Många menar att en förändring är genomförbar utan risk för ökad smittspridning.

– En stor omställning har skett. Hur det kommer att se ut till våren 2021 är svårt att säga. Än så länge gäller det att nå ut med budskapet om hur man kan jobba på ett säkert sätt, vi finns till hands med stöd där det behövs, säger Tristan Agdler.

nya arbetsätt

Kostymprov till föreställningen *Måsen* på Uppsala stadsteater. Zardasht Rad [skådespelare som ska göra rollen som Trigorin] och kostymdesignern och scenografen Maja Ravn.

Stipendier till artister och filmare

20 artister och filmare har tagit emot stipendier från Teaterförbundets rättighetsbolag för sina insatser inom film, tv och radio under en följd av år. Stipendierna delas ut för 18 gången.

– Upphovsrätten är mycket betydelsefull för konstnärer och upphovsmän. Den är en förutsättning för det fria ordet och en viktig inkomstkälla till konstnärerna. Villkoren för att utnyttja de upphovsrättsliga rättigheterna regleras främst genom de kollektivavtal som Teaterförbundet för scen och film förhandlar. Vi är därför mycket glada över att kunna dela ut stipendier från Teaterförbundets rättighetsbolag till 20 välförtjänta artister och filmare, säger Simon Norrthon, ordförande i Rättighetsbolaget.

Magdalena Boman

Grattis alla stipendiater!

Skådespelarna: Marienette Dahlin, Ana-Yrsa Falenius, Erika Höghede, Douglas Johansson, Maria la Langhammer, Rolf Lydahl, Cecilia Nilsson, Thomas Oredsson, Zeljko Santrac, Richard Turpin, Anna Wallander
Regissörerna: Björn Gunnarsson, Staffan Lindberg, Per (Pelle) Seth
Filmfotograferna: Michail (Mischa) Gavrusjov, Olof Johnson, Lil Trulsson
Scenograferna: Louise Drake af Hagelsrum, Bengt Fröderberg.
Kostymdesigner: Maria Felldin Almgren.

- Stipendierna går främst till personer över 55 år som medverkat i biografier, tv-dramer eller radioteater.
- Teaterförbundets rättighetsbolag delar årligen ut stipendier ur den så kallade Privatkopieringsfonden. Fonden består av pengar som samlats in med stöd av upphovsrättslagens bestämmelser om ersättning för privatkopiering och som det inte varit möjligt att fördela individuellt. I stipendienämnden satt: Anna Carlson, Lena Koppel, Peter Mokrosinski, Olle Remaeus, Peter Schildt, Vivian Cardinal och Richard Sseruwagi.

BOKANMÅLAN

Porträtt av Per-Axel Branner - en djärv teaterman

HAN VAR STRIDBAR ordförande för Teaterförbundet, skådespelare, regissör och legendarisk teaterchef för Nya Teatern i Stockholm. Dessutom djärv filmare och introduktör av stor dramatik. Men idag förmodligen okänd för de flesta. Så

Honom får vi inte glömma uppmanar oss Per Sundström i sin bok om Per-Axel Branner. Titeln har han lånat av Keve Hjelm som i tjuugoårsåldern anställdes på Nya Teatern och menade att Branners betydelse för hans generation inte kunde överskattas.

Per-Axel Branner föddes 1899 i Linköping men växte upp och var verksam i Stockholm. Först inom teatern, sedan filmen, och så tillbaka till teatern igen.

Sin stora teatergärning gör han som chef för och regissör vid Nya Teatern där han vågar varva publikdragande komedier och oprövade klassikerkort. Branner är först i Sverige med att sätta upp Tjechovs

Måsen, och introducera *Körsbärsträdgården* och Anouilhs *Jag vill kärleken* för en bredare publik. På Nya Teatern ger han nya förmågor chansen och omger sig med många småningom kända skådespelare: Gunn Wållgren och Gunnar Björnstrand, Sif Ruud och Bengt Ekerot, Stig Järrel och Karin Kavli ...

Centralt för Branner är arbetet och gestaltningen skriver Sundström:

”Han hade för vana att börja med en halvtimmes allmän umgängeskonversation... Under 'uppvärmningstiden' hade han hunnit göra sig en bild av sina aktörers dagsform, deras iver eller tvekan inför sina roller.”

I kapitlet En kämpe inom Teaterförbundet tar Sundström upp P-A Branners sociala engagemang och fackliga kamp. Skildringen av när Branner infinner sig vid sociala sektionens möte är dråpligt, hur han håller räfst och rättarting med

osolidariska personer i styrelsen som inte skött sina förpliktelser mot skådespelarna.

Under tio år leder Branner Teaterförbundet, skaffar fram pengar till en ny Pensions- och understödsfond liksom till Djurgårdsmässan – en stiftelse som än idag, enligt Sundström, årligen delar ut en halv miljon kronor till behövande, pensionerade skådespelare. I mitten av femtiotalet lämnar Branner Nya Teatern för Dramaten och blir förste regissör fram till en repetition 1967, då han faller baklänges från en stol från lilla scenens ramp och skadar sig svårt.

Per Sundström lyckas med sin avsikt: att porträttera Branners gärning och tiden han verkade i. Inte minst fyller boken en vit fläck i svensk teaterhistoria. Fast bokens Mellanakter, om Sundströms egna upplevelser av några Brannerföreställningar, hade kunnat få bre ut sig och ta mer plats.

GERT LUNDSTEDT

Jag är en brun prick i en vit blick

VISSTE NI ATT EN SVART tjej på 11 år spelade rollen som Pippi Långstrump på Junibacken i Stockholm. Visst är det fantastiskt. Men vore det inte ännu bättre om hon bara fick spela Pippi. Att jag inte blev rörd utan bara såg hennes talang.

Jag heter Angelika Prick och jag är skådespelare.

Man kan säga att jag är en brun prick, bokstavligen, på den vita duken. Jag önskar att vi vore fler, färgglada prickar, som fick synas på den där väldigt vita duken.

Så många att det inte längre är fantastiskt, utan helt normalt.

Med min utbildning kommer mina förmågor, med mitt genetiska arv – mitt utseende. Men mitt utseende har gett mig vissa förpliktelser mot oss ”prickar”.

I början av 2018 fick jag frågan om att vara språkrör för #Tystnadtagnings på Guldbaggegalan. Elaine Eksvärd hade skrivit ett tal och #Tystnadtagnings var avsändare. Vi var en stor grupp skådespelare som skulle stå på scen och jag var en av de tre som skulle läsa talet. Jag fick sitta på en bra plats, längst fram, bland de mest kända och etablerade skådespelarna i Sverige. Där satt den bruna pricken bland den vita klicken. Jag kände mig tacksam men också kluven. Det var fantastiskt att jag fick sitta där, men det borde inte vara fantastiskt. Det borde vara normalt. Jag var den svarta skådespelaren på första raden, helst skulle jag bara vara skådespelaren, Angelika, jag. Och sen var det vår tur.

Jag har aldrig varit så nervös i hela mitt liv.

Tvångstankarna kom att jag skulle ramla eller säga fel. Jag fast-

nade särskilt för frasen: ”Vi väljer inte färgen på vår hud och vi väljer inte vårt kön. Ändå kommer dessa med orättvisa.” I mitt huvud blev det plötsligt: ”Vi väljer inte färgen på vårt kön.”

Vår presentation rullade igång men när jag såg alla skådespelarna från #Tystnadtagnings gå upp på scenen så kom det ett totalt lugn över mig. Tänk att alla dessa kvinnor skulle backa mig. Det var ju för coolt. Och jag sa inte fel.

Idag tror jag att skådespelare mer ofta vågar prata om sexuella trakasserier. För mig hade steget att berätta inte varit lika svårt. Tror jag. Framtiden har nog blivit lite ljusare och kanske kan den vita duken bli lite lite, mörkare.

Jag tycker att vi ska fortsätta ta det här samtalet för de som kommer efter. Jag tänker exempelvis på min brosdotter som är 14 år. Som älskar sushi och som älskar att dansa. Jag får panik av tanken att det skulle hända något med henne. Att hon skulle bli behandlad annorlunda på grund av utseende eller kön. Jag hoppas att hon kommer våga säga ifrån, berätta, bli hörd och ta plats.

Jag kommer att kriga för hennes skull men också för min egen. Och jag hoppas att framtida Pippis inte ska definieras efter sina hudfärger utan efter sin talang. Och folk kan sjunga med när de ser dessa färgglada prickar:

Här kommer Pippi Långstrump

Tjolahopp tjolahej tjolahopp-sa

Här kommer Pippi Långstrump Ja, här kommer faktiskt ... Vi

ANGELIKA PRICK

Vi tycker att det är viktigt att du känner dig trygg när du letar nytt jobb!

Vi försäkrar det mesta - vårt hem, vår bil, vår båt och våra djur. Inte för att vi förväntar oss att det ska hända något utan för att vi ska ha råd om det händer.

Samma sak gäller när man försäkrar sin inkomst vid arbetslöshet. Inte för att vi förväntar oss att bli arbetslösa, utan för att vi ska ha råd att vara mellan två arbeten.

Vi kan din bransch!

Det finns särskilda regler vid arbetslöshet för dig som är kulturarbetare och vi kan din bransch.

Det kostar 170 kronor per månad att vara med och det är lätt att bli medlem!

Skicka in en ansökan om medlemskap för att bli medlem. Det gör du enklast genom att klicka på Bli medlem på vår hemsida.

För att ha rätt till inkomstbaserad ersättning måste du bland annat ha varit medlem i tolv månader*. Därför är det viktigt att du försäkrar din inkomst i god tid.

*För mars till december 2020 gäller tillfälliga regler som innebär att varje månad räknas som fyra medlemsmånader.

UNIONEN
A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se/kulturarbete. Har du frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor. Du kan också ringa oss på 0770-77 77 88.

Kroppslig läsning ger djup åt texten

Hur kan man förkroppsliga dramatisk text och vilken betydelse har skådespelares kroppsliga kompetens för fördjupat skådespeleri?

De frågorna söker rörelsepedagogen Aleksandra Czarnecki Plaude svar på i sitt pågående forskningsprojekt.

MAJMORGON I SUNDSVALL. På Teater Västernorrlands minsta scen går skådespelaren Gisela Nilsson av och an. De höga kängklackarna smäller mot golvet, den fotsida kjolens tunna tyg fladdrar i vinddraget av hennes snabba, rastlösa steg. ”Han är en demon och ingen människa!”, väser hon.

När hon gjorde scenen nyss stod hon nästan stilla då hon sa sina repliker. Den här gången får orden en annan laddning, hennes röst ett slags ursinne. Eller rentav vansinne som motsvarar det som hennes motspelare Åke Arvidsson strax ska fråga henne: ”Alice, är du en djävul, du också?”

Vi är en bit in i en repetition av andra akten av Strindbergs *Dödsdansen*. Eller nej. Repetition är inte rätt ord än, har jag fått

veta. Det här är en ”kroppslig läsning” av pjäsen. Skådespelarna kan ännu inte manuset helt utantill, även om de agerar utan pärmar i händerna, och scenerna är inte på långt när färdiga. Det rör sig om en metod som regissören Aleksandra Czarnecki Plaude utvecklat.

Det var bara några dagar sedan som skådespelarna Kaj Ahlgren, Åke Arvidsson och Gisela Nilsson hade sitt första genomdrag av dramat tillsammans med regissören Aleksandra Czarnecki Plaude. Dagen därpå var det spel direkt som gällde. De pratade i mun på varandra, glömde repliker, sa dem i fel ordning – men inget av detta spelade någon roll. Det viktiga var att de jobbade intuitivt och vågade kasta sig ut för att utforska texten

kroppsligt, enligt Aleksandra Czarnecki Plaude.

– Men det är inte vanligt improvisationsarbete, utan ett sökande efter en fördjupad textförståelse. Som ett slags analys med höger hjärnhalva istället för med vänster, säger hon.

Och, poängterar hon, det handlar inte om att göra någon slags rörelseföreställningar, utan om att lyfta texten genom skådespelarnas kroppar.

DET HELA ÄR ANDRA DELEN i ett konstnärligt forskningsprojekt som hon arbetar med inom sin verksamhet som lektor i rörelsegestaltning på Stockholms konstnärliga högskola och i tätt samarbete med Teater Västernorrland. Det går ut på att undersöka

det som Aleksandra Czarnecki Plaude kallar ”glappet” mellan det textuella och det kroppsliga, att ”undersöka texten via kroppen”, som det står i projektbeskrivningen.

– När vi jobbar med kroppen kommer vi mer i kontakt med ”djuret” inom oss, parallellt med det förnuftiga, analytiska och det öppna hjärtat. Då tar vi in texten på ett mer intuitivt och långsammare sätt. Som regissör vill jag se den processen – hur skådespelarna liksom sköljs igenom texten och får gå vilse i den, för att senare kunna hitta vidare.

– I det studiet får inga uttryck censureras.

Varje repetition/kroppslig läsning och så småningom föreställning, inleds med att Aleksandra Czarnecki Plaude leder en

Lia Jacobi

Lia Jacobi

uppvärmning med fokus på andning och röst inklusive massage, framför allt kring skulderbladen, eller vingarna som hon kallar dem.

– När man gör så öppnar sig valv efter valv i kroppen.

Visst. Alla skådespelare använder sina kroppar, konstaterar Aleksandra Czarnecki Plaude. Men hon menar alltså att det oftast finns ett glapp mellan text och rörelse, mellan repetition och färdig föreställning.

– Det kroppsliga ses ofta mer som uppvärmning eller koreografi och separeras från textarbetet. Jag tycker det är olyckligt med den uppdelningen.

Och även om instuderingsarbetet bygger på improvisationer har det kroppsliga ofta försvunnit då man nått fram till premiär.

– Det finns så mycket rädslor och prestige som står i vägen.

Hur gör då hon själv för att få skådespelarna att våga utmana sig själva och varandra?

– Jag har några begrepp som är min ”kompass”, nämligen in-

nerlighet, kärlek, allvar, humor, andning och närvaro. Och en jädra disciplin!

ALEKSANDRA CZARNECKI PLAUDE är uppvuxen i Polen, där hon var konsertpianist. 1989 kom hon till Sverige och utbildade sig till rytmiklärare, med koreografi som tillval. Efter att ha jobbat som pedagog och frilansande scenkonstnär några år sökte hon en tjänst som rörelsepedagog på det som då hette Teaterhögskolan och menar att hon fick den tack vare att hon gjorde en audition då hon visade hur hon använde kroppen som instrument. De följande åren följde hon alla sina studenters lektioner, vilket hon i dag ser som sin teaterutbildning. Sedan dess har hon, utöver tjänsten på Stockholms konstnärliga högskola, fortbildat skådespelare i sin metod både i Sverige och utomlands.

Det var när regissören Anna Pettersson satte upp *Körsbärsträdgården* på Teater Västernorrland 2017 som hon bjöd in Aleksandra Czarnecki Plaude att hålla en workshop och därefter arbeta med

Lia Jacobi

Skådespelarna Gisela Nilsson, Åke Arvidsson och Kaj Ahlgren.

rörelsegestaltning i föreställningen. Även i pjäsen *I huvudet på Alfhild Agrell* engagerades hon för rörelsegestaltningen. Då det var dags för nästa produktion föreslog skådespelarna att hon skulle hålla också i regiarbetet och valde att arbeta med *Dödsdansen*. Arbetet med den föreställningen ligger till grund för forskningsarbetet.

När skådespelarna denna majdag tar paus efter halvannan timme, berättar de att en av de saker Aleksandra Czarnecki Plaude lärt dem är att hitta och använda atmosfären och ”topografien” i rummet.

– Som om det vore ett landskap, säger Gisela Nilsson och förklarar att det sättet att jobba hjälper henne, som är en snabb människa, att våga stanna i sina rörelser, känna in tid och plats.

Kaj Ahlgren nickar:

– Och när man gör det märker man att det händer saker med texten.

Skådespelartrion är lyrisk över arbetssättet.

– Det är befriande! Vi har hittat nån slags gemensam andning som skapar total tillit, säger Åke Arvidsson.

Aleksandra Czarnecki Plaude är tacksam över att den här skådespelartrion vågat ge sig in i hennes experiment med hull och hår.

– De är så modiga och arbetar med sån respekt för varandra!

INGELA HOFSTEN

Forskningsprojektet planeras att redovisas nästa år

- Forskningsprojektet *Att uttala det kroppsliga* – om att överbrygga skådespelarens arbete med kroppen som instrument, rörelsegestaltning och dramatisk text skulle ha avslutats i höst, men har blivit uppskjutet i och med coronapandemin.
- Nu är planen att spela pjäsen i februari i stället, först i Sundsvall, sedan på turné i länet och därefter redovisa projektet.

Filmsamarbetet blev en mardröm för Simon

*Kort efter att Simon Settergrens film **Kungen av Atlantis** hade haft premiär 2019 stämde han för avtalsbrott av en filmtrustningsfirma.*

Långfilmen var i hamn, men glädjen förbyttes till ett ångestdrama. Simon hotades av personlig konkurs samt en risk för betala fyra miljoner kronor vid en förlorad domstolsvist. Simon fick rättshjälp från Teaterförbundet. Nu har dom fallit.

Mills Croné

Simon Settergren och Philip Zandén i *Kungen av Atlantis*.

KUNGEN AV ATLANTIS är en djupt personlig berättelse om Simons schizofrena far som trott sig vara kung på den mytomspunna ön Atlantis. 23 år gammal drog Simon som producent igång filmprojektet tillsammans med den lika gamla kollegan Emma Creed.

De samarbetade med ett filmtrustningsföretag, och 2016 inleddes inspelningen. Simon, som då inte reflekterat över eventuella faror, hade tecknat avtal genom sin enskilda firma. De fick låna filmutrustning mot att bolaget ägde andelar i filmen. Enligt avtalet skulle en färdig film finnas i juni 2017.

– Denna deadline passerades utan att någon lyfte på ögonbrynen. Tvärtom uppmanades vi av bolaget att jobba vidare med projektet, vi lånade utrustning vid ett flertal tillfällen. Till och med så pass sent som i augusti-september 2018, då vi behövde göra en del omtagningar. Bolaget var helt införstått med att projektet drog ut på tiden, säger Simon Settergren.

Samtidigt som filmtrustningsbolaget uppmanade dem att jobba vidare, lade det sig i det kreativa arbetet och klippte ihop en egen version av filmen.

– I princip sa de att om vi inte accepterar den versionen de gjort, så kommer bolaget att åberopa avtalsbrott, eftersom vi inte

levererat filmen i tid, berättar Simon Settergren.

Simon och Emma hade redan då anlitat den ansedda klipparen Darek Hodor, som hjälpt dem att klippa ihop deras version av filmen. I september 2018, när bolaget hotade med stämning, var Simons och Emmas version redan såld till distributören Folkets Bio, i det avtalet var Darek Hodor omnämnd som filmklippare.

– För mig var det extra viktigt att min pappa skildrades på rätt sätt. Så tyckte jag det var i vår version. Ändå hävdade bolaget sin version. Jag hade inget alternativ, utan var tvungen att gå vidare. Jag kunde inte acceptera deras version av filmen.

SIMON KOPPLADE IN en advokat som hävdade att bolaget handlat konkludent. Det innebär att om en part agerat på ett passivt sätt och därmed accepterat förändringar, så har den i praktiken reviderat ett skrivet avtal.

Inför hotet att bli stämd sökte Simon förlikning på flera sätt. Han var beredd att köpa loss bolagets andel till ett mycket högt nominellt belopp, för att undvika en juridisk process.

– Strax efter premiären 2019, när jag satt i tv-soffor, och reste landet runt för att föreläsa om filmen så stämde bolaget mig på 1,8 miljoner inklusive moms. Med risk för att behöva betala båda

Filmen såldes nyligen till SVT och kommer att visas nästa sommar. Dessutom inviger *Kungen av Atlantis* en filmfestival i Sydkoreanska huvudstaden Seoul senare i höst.

parternas advokatkostnader så hotades jag av att kanske få betala närmare fyra miljoner kronor om jag förlorade målet, det var inte roligt. Dessutom skulle jag bli personligt ansvarig för dessa kostnader eftersom jag tecknat avtal genom min enskilda firma.

Simon kände en stor psykisk press, och det var först efter ett tag som han kom på att han faktiskt var medlem i Teaterförbundet och förmodligen också skulle kunna få hjälp därifrån. Madeleine Wagemyr, chefsförhandlare, kopplades in och samarbetade med den advokat som under en tid agerat ombud åt Simon gentemot filmtrustningsbolaget. Genom Teaterförbundet fick Simon rättshjälp till att driva ärendet i tingsrätten, vilket innebär att fackorganisationen står för delar av advokatkostnaderna under rättegången.

UNDER DEN TRE DAGAR långa rättegången försökte rätten förstå vad parterna menade med en färdig film. Med hjälp av en välkänd och erfaren producent kom rätten fram till att den frågan bara kan besvaras utifrån vem motparten är. Är det när utrustning lämnas tillbaka, när den är färdigklippt eller när postproduktionen är klar? Domstolen slog till slut fast att bolaget handlat konkludent, det vill säga att avtalet reviderats genom deras age-

rande. Simon vann rättegången den 11 mars i år, samtidigt som coronan slog till på allvar.

– Jag är så tacksam för att jag tog fighten. Jag kunde inte acceptera att en andelsägare skulle roffa åt sig en betydande summa pengar ur produktionen, när andra andelsägare i stort sett jobbat för symboliska summor.

Bolaget hotade med att driva ärendet i hovrätten. Men för att slippa fortsatt osäkerhet för projektet nådde parterna en överenskommelse om att bolagets andel i projektet köptes ut, mot att de slapp stå för delar av de omkostnader som Simon haft för rättegången. Sensmoralen av detta?

– Ta hjälp från första början. Be Teaterförbundet syna ditt kontrakt innan du skriver under det. Hade jag gjort det hade jag förmodligen kunnat undvika så vaga skrivelser som jag hade i mitt kontrakt, och som gjorde att jag hamnade i den här sitsen, avslutar Simon Settergren.

MAGDALENA BOMAN

- Passa dig noga för att producera något på en enskild firma. Du bär en enorm risk.
- Se till att vara medlem i Teaterförbundet. Därifrån får du juridisk rådgivning och rättshjälp om du hamnar i en ekonomisk tvist.

VÅRKURSER PÅ SKH

Ansök
senast
15 oktober

INSTITUTIONEN FÖR CIRKUS

erbjuder kurser i handstående, konstnärligt utvecklingsarbete och cirkusdidaktik.

INSTITUTIONEN FÖR FILM OCH MEDIA

Vill du skriva för tv, lära dig mer om upphovsrätt eller kanske om entreprenörskap inom kreativ verksamhet?

INSTITUTIONEN FÖR OPERA

Det finns kurser inom rollgestaltning, operaregi, repetitörsyrket samt en kurs om Wagner här och nu.

INSTITUTIONEN FÖR SKÅDEPELERI

har tagit fram en kurs i textanalys och dramaturgi för skådespelare.

INSTITUTIONEN FÖR DANS

ger kurser i Kleinteknik, performativa strategier och kollektivt lärande samt i att desorientera vithet och heterosexualitet.

INSTITUTIONEN FÖR SCENKONST

ger en projektkurs i ljudkonst och elektroakustisk musik samt en annan i performance och live art som praktik.

INSTITUTIONEN FÖR DANSPEDAGOGIK

har olika kurser inom dansdidaktik, dans och media samt dans för barn och unga.

STOCKHOLM | STOCKHOLMS
UNIVERSITY | KONSTNÄRLIGA
OF THE ARTS | HÖGSKOLA

Välkommen med din ansökan på uniarts.se

Med reservation för eventuella ändringar.

Nominera programpunkt till Scenkonstbiennalen 2021

Det kommer bli en hel del att bearbeta och samtala om på Scenkonstbiennalen i Västerås i maj. Det har varit ett omväxlande år på många plan och vi ser fram emot att få veta vilka frågor ni vill lyfta.

Nu öppnar vi anmälningsformuläret för programpunkter! Kontakta era kollegor, samarbetspartners, systemorganisationer och skicka in idéer på seminarier, workshops, kringaktiviteter, debatter och föreläsningar.

För mer information se www.scensverige.se

SCENSVERIGE

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Höstens ansökningsdatum

Projektbidrag

Film 14 sep - 14 okt

Teater 20 sep - 20 okt

Internationellt utbyte och resebidrag

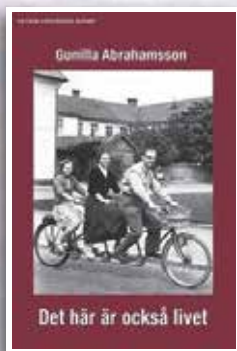
Film Sista ansökningsdag 1 okt

Teater Sista ansökningsdag 1 okt

Dans Sista ansökningsdag 12 okt

www.konstnarsnamnden.se

K

Desirées tonårsdröm om att "gå till teatern" har gått i uppfyllelse, men karriären blir inte fullt så glamourös som hon tänkt sig. Ändå är hon bäst i hela Teaterförbundet på att dö naturligt. Nu har hon blivit mördad under en filminspelning och instängd i en likbil ser hon livet passera revy. Men varför är det ingen som kommer och släpper ut henne? Och hur länge räcker egentligen luften i en liksäck..?

Boken finns nu i nätbokhandeln, 148 sidor, 149 kronor

Kulturamas intensivkurser och workshops – för dig som vill mer!

Intimitet på scen och film
Förbered dig inför audition/antagningsprov
Actionteknik för skådespelare
Devising – Kollektivt skapande
Meisner, Method Acting
Spoken Word, Filmskådespeleri
Gör din egen Self tape, Stand up

Du hittar fler kurser och bokar på
www.kulturama.se/kurser

Teater Alliansen

Foto: Mikael Rejnar

- Kursen har ökat både mitt kunnande och min självkänsla.
- Jag ser det faktiskt som ett före och ett efter denna kurs. Helt avgörande.

KOMPETENSUTVECKLING FÖR DIG SOM ÄR SKÅDESPELARE

LJUDBOKSINLÄSNING

med Visuellt Ljud, 2–6 nov, Stockholm

CASTING WORKSHOP

9–13 nov, Stockholm

VIEWPOINTS – TEKNIK I KROPPSIMPROVISATION

med Anne Jonsson, 16–20 nov, Göteborg

GAGA MORGONTRÄNING

med Emma Rozgoni (föranmälan krävs)
Tis 08.30–10.00 och tors 08.30–09.30, Stockholm

I SAMARBETE MED KULTURAKADEMIEN:

DUBBNING OCH RÖSTTEKNIK

med Jan Cruseman

INTIMITET PÅ SCEN, TV OCH FILM

med Malin B Erikson

LÄS MER OCH ANSÖK PÅ

www.teateralliansen.se/kurser

FÖLJ TEATERALLIANSEN PÅ FACEBOOK FÖR LÖPANDE UPPDATERINGAR

Teaterförbundets stipendier utdelade

I augusti fick 28 framstående kollegor inom scen och film ta emot stipendier ur Teaterförbundets stipendiefonder under ett digitalt evenemang.

Förbundets ordförande Simon Norrthon delade ut stipendierna tillsammans med övriga ledamöter från stipendiekommittén bestående av Astrid Kakuli, Dag Malmberg, Shebly Niavarani och Ann Petré.

Stipendierna grundar sig i att tidigare medlemmar i Teaterförbundet har efterskönt medel till Teaterförbundet för scen och film, att förvalta och dela ut till stipendiater.

Årets stipendiater är:

Edvin Adolphsons studiefond: Johan Ulveson och Monica Wilderoth, Fritiof Billquists teaterstipendium: Karin de Frumerie och Alexander Ihssan Abdallah, Carl Billquist musikalartiststipendium: Michael Jansson, Gösta Ekmans minnesfond: Shanti Roney, Märta Ekströms stipendiefond: Jan Coster och Peter Lorentzon, Daniel Engdahls stipendiefond: Amed Bozan och Gizem Erdogan, Karl Gerhards hedersfond: Malin Ek, Fred Gunnarssons stipendiefond: Nina Jeppson och Nathalie Sundelin, Inez och Sten Hermelins stipendiefond: Mattias Linderöth, Vilhelm Mobergs stipendiefond: Frida Österberg, Ise Morssings stipendiefond: Susanna Helldén, Gunnar Sjöbergs teaterstipendium: Josephine Bornebusch, Anders de Wahls jubileumsfond: Richard Sseruwagi, "Mago 45": Gudrun Rösnes, Margit Rosengrens stipendiefond: Elin Rombo, Bengt och Lena Brunskogs stipendium: Stefan Bäck och Eva Forstenberg, Zachefond: Markus Virta, Monica Zacharias minnesfond: Erika Nicklasson, Björn Öbergs stipendiefond: Johanna Printz och Gabrielle Wikhede, Teknikeravdelningens stipendium: Anne Brakvattne, Mireille Bergenströms stipendium: Puma Lagos Parra.

Stöd för lokalt arbetsmiljöarbete med covid-19

Nu finns generella rekommendationer framtagna för scenområdet, som berör det lokala arbetsmiljöarbetet med anledning av covid-19.

I rekommendationerna finns praktiska tips som kan vara till stöd i det lokala arbetsmiljöarbetet. Till exempel om information till medarbetare, att planera åtgärder vid smitta, om medarbetare tillhör en riskgrupp, om hygien, städning och hur avstånd kan hållas.

Utgångspunkten är att en riskbedömning ska göras utifrån de specifika förutsättningar som finns i verksamheten. Rekommendationerna är utgivna av arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst, då det övergripande ansvaret för arbetsmiljöfrågor alltid ligger hos arbetsgivarna. Arbetet med rekommendationerna har

bedrivits genom Teaterns- och musikområdets arbetsmiljöråd (TMA) där Svensk Scenkonst, Teaterförbundet för scen och film, SYMF och Musikerförbundet är representerade.

Teaterförbundet har haft stort inflytande över innehållet och ställer sig bakom de generella rekommendationerna, som kan laddas ner på Teaterförbundets hemsida.

För ytterligare råd och stöd i det lokala arbetsmiljöarbetet finns också möjlighet att vända sig till Teaterförbundets regionala skyddsombud för scenområdet, Tristan Agdler, tristan.agdler@teaterforbundet.se

Tidigare i år publicerades riktlinjer för film- och tv-produktion i Sverige under coronapandemin. Riktlinjerna kan laddas ned på Teaterförbundets hemsida.

Nytt tillfälligt avtal med Danscentrum

På grund av den rådande coronapandemin har Teaterförbundet för scen och film och Danscentrum tecknat ett tillfälligt såravtal.

Såravtalet blir bara aktuellt om planerad verksamhet inte blir av på grund av situationer och begränsningar relaterade till coronapandemin. Arbetsgivarna kan då häva visstidsanställningar enligt särskilda villkor. Alla övriga villkor i Danscentrumavtalet gäller fortfarande som tidigare.

Om avtalet hävs gäller följande för visstidsanställda:

- Den anställde har rätt till avgångsvederlag motsvarande 25 procent av kvarvarande lön. Vid anställning som omfattar tre månader eller mer ska dock minst en månadslön utgå.

- Den anställde har rätt till ett avgångsvederlag motsvarande 25 procent av kvarvarande kontraktbelopp. Vid anställning som omfattar tre månader eller mer ska dock minst en månadslön utgå.

Uppsägningsmöjligheten ska gälla enbart för anställningsavtal som träffats under avtalets giltighetstid – och enbart om planerad verksamhet inte blir av på grund av situationer och begränsningar relaterade till coronapandemin.

Avtalet gäller från och med den 2 september 2020. Har du frågor kring avtalet kontakta Medlemsrådgivningen på jour@teaterforbundet.se

Ny period för Grez-sur-Loing-stipendiet

Teaterförbundet för scen och film och Teaterförbundets Rättighetsbolag delar varje år ut ett stipendium som innebär en månads boende på Hôtel Cheillon i Grez-sur-Loing under oktober månad + ett resestipendium på 5000 kronor.

Från och med 2021 delas även ett boendestipendium ut för maj månad.

Stipendiet kan sökas av en medlem i Teaterförbundet för scen och film som är upphovsperson. Stipendiet för maj månad kan sökas under Mina Sidor på Teaterförbundets hemsida, från och med oktober.

Teaterförbundet

/ för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Simon Norrthon (skådespelare) ordförande, Christina Olofson (filmregissör), vice ordförande, Måns Clausen (skådespelare), Minna Krook (koreograf), Thomas Nording (scentekniker).

Övriga ledamöter: Mary-Anne Buyondo (skräddare), Tove Dahlberg (operasångare), Robert Forsman (säkerhetschef), Andrzej Glosniak (dansare), Therese Hörnqvist (producent), Zofi Lagerman (scenograf), Martyna Lisowska (musikalartist), Aleksa Lundberg (skådespelare), Niclas Peyron (production manager, film), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet
instagram.com/scenochfilm

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

Håll utkik!

SNART LANSERAR VI VÅR

NYA WEBBPLATS

TEATERI.SE

Dags att söka Smalbensstipendiet 2020!

Smalbensstipendiefonden instiftades 2012 för att utdela ett återkommande stipendium till den eller dem som med teatrala medel utdelar en väriliktad spark mot smalbenen på all slags diskriminering.

Fondens stipendium på 10 000 kr utdelas i nov 2020.

Ansökningstid 6 september — 4 oktober 2020.

Se vidare på www.teaterforbundet.se

STÖD HJÄLPFONDEN

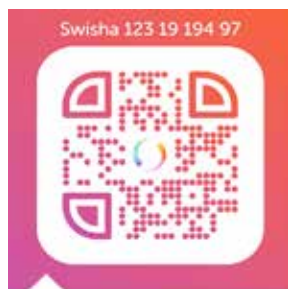
SÅ KAN TEATERFÖRBUNDET HJÄLPA FLER MEDLEMMAR

Många frilansare står nu helt utan inkomster. Många av dem är egenföretagare utan möjlighet till stöd från trygghetssystemen. Många känner oro och maktlöshet inför sin situation.

Teaterförbundet för scen och film har sedan flera år tillbaka en hjälpfond för stöd till behövande medlemmar. Nu behövs den fonden mer än någonsin.

Swisha ditt bidrag till
123 19 194 97
eller betala till
bg 5803-2236.

OBS! Märk
inbetalningen
”Hjälpfonden”

Swish, Gösta Ankare

Kalendarium

- 22 sep **Gaga drop-in**
Tisdagar och torsdagar i Stockholm, öppen för frilansande skådespelare. Pågår till den 13 december. (Teateralliansen)
- 24 sep **Marknadsföring i sociala medier**
Onlinekurs med Linda Björck, för dig som vill öka din eller din organisations synlighet i sociala medier. (Kulturakademin)
- 25 sep **Höstträning Fredags-Gaga**
Extra träning i Stockholm för professionella dansare. Pågår till den 11 december. (Danscentrum och Dansalliansen)
- 29 sep **Strategisk marknadsföring sociala medier**
Onlinekurs med Sofie Marin, fördjupning i marknadsföring i sociala medier. (Kulturakademin)
- 1 okt **Från det generella till det individuella**
och tillbaka igen. 114 minuter om utvecklande ledarskap, för ledare i konstnärlig verksamhet. (Kulturakademin)
- 2 okt **Stress- och oroshantering**
Du får forskningsbaserad kunskap om stress och oro och hur detta kan påverka dig både fysiskt och psykiskt. (Kulturakademin)
- 5 okt **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 5 okt **Lär dig filma dans-self tape**
Använd film för att presentera dig som dansare. Med Anders J Larsson & Håkan Larsson. (Dansalliansen)
- 12 okt **Digitalt Förbundsmöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 12 okt **Kurs: Skådespeleri i tv-serier**
Finslipa ditt skådespeleri för de krav som tv-serier ställer. Göteborg. (Teateralliansen och Kulturakademin)
- 2 nov **Ljudboksinnläsning**
Kurs med Visuellt Ljud i Stockholm. (Teateralliansen)
- 9 nov **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 9 nov **Casting-workshop**
I Stockholm, med två casting directors. (Teateralliansen)
- 16 nov **Viewpoints - teknik i kroppsimprovisation**
Kurs i Göteborg för skådespelare, med Anne Jonsson. (Teateralliansen och Masthuggsteatern)
- 28 nov **Workshop: Complex simplicity**
Workshop för dansare och koreografer med Sita Ostheimer. Göteborg. (Dansalliansen, Danscentrum Väst, Kulturakademin)
- 14 dec **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)

SCENRUMMET

En ny podd från

**Teaterförbundet för scen och film
och Svensk Scenkonst.**

Hur skapar vi inkluderande arbetsplatser och en hållbar arbetsmiljö inom scenkonsten?

Vi bjuder in intressanta gäster för att diskutera olika teman.

Hämta inspiration, kunskap och tips för din arbetsplats. Eller bara för dig själv.

Samtalsledare är kulturjournalisten Jenny Aschenbrenner.

*Du hittar podden på play.acast.com,
teaterforbundet.se och svenskscenkonst.se*